

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Immerová

Komplementarita a Mezinárodní trestní soud

Diplomová práce

Olomouc 2010

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na téma „Komplementarita a Mezinárodní trestní soud“ vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

V Prahe dňa 28.08.2010

Jana Immerová

Ja, nižšie podpísaná Jana Immerová, autorka diplomovej práce na tému „Komplementarita a Mezinárodní trestní soud“, ktorá je literárnym dielom v zmysle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, dávam týmto svoj súhlas podľa §4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochrane osobných údajů správcovi, ktorým je:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, Olomouc, 771 47, Česká republika

k spracovaniu údajov v rozsahu: meno a priezvisko v informačnom systéme, a to vrátane zaradenia do katalógov, sprístupneniu mena a priezviska v katalógoch a informačných systémoch Univerzity Palackého, a to vrátane neadresovaného sprístupnenia pomocou metódy diaľkového prístupu. Údaje môžu byť takto sprístupnené užívateľom služieb Univerzity Palackého. Realizáciu sprístupnení zaisťuje vnútorná zložka Univerzity Palackého. Súhlas sa poskytuje na dobu trvania ochrany autorského diela podľa zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském.

V Prahe, dňa 28.08.2010

Jana Immerová

„Rada by som týmto vyslovila vďaka vedúcemu mojej diplomovej práce, Prof. JUDr. Vladislavovi Davidovi, Dr.Sc., za odborné vedenie pri písaní práce, za prínosné podnety a pripomienky, ktoré mi v priebehu písania práce poskytol, a v neposlednej rade za ochotu a vstriednosť ktorej sa mi od neho počas písania diplomovej práce dostávalo.“

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. MEDZINÁRODNÝ TRESTNÝ SÚD.....	8
2.1. História.....	9
2.1.1. Trestné tribunály – oživenie záujmu o stály MTS.....	13
2.1.2. Postupný vznik MTS.....	14
2.2. Rímsky štatút.....	16
3. JURISDIKCIA MTS.....	18
3.1. Ratione loci MTS.....	19
3.2. Ratione temporis MTS.....	19
3.3. Ratione personae MTS.....	20
3.4. Ratione materiae MTS.....	21
3.4.1. Zločin agresie.....	22
3.4.2. Zločin genocídy.....	25
3.4.3. Zločiny proti ľudskosti.....	27
3.4.4. Vojnové zločiny.....	28
3.5. Numerus clausus?.....	30
4. PRINCÍP KOMPLEMENTARITY.....	32
4.1. Komplementarita obecné.....	32
4.2. Konflikt medzi národnými a medzinárodnými jurisdikciami.....	32
4.2.1. Obecné princípy trestného práva.....	34
4.3. Význam princípu komplementarity.....	36
5. PRINCÍP KOMPLEMENTARITY V RÍMSKOM ŠTATÚTE.....	38
5.1. Jurisdikcia vs princíp komplementarity.....	38
5.2. Článok 17 Štatútu.....	38
5.2.1. Kritériá prípustnosti.....	40
5.2.2. Neochota štátu.....	42
5.2.3. Neschopnosť štátu.....	45
5.3. Princíp komplementarity a zásada <i>ne bis in idem</i>	47
5.4. Záverom.....	48
6. MTS A ČESKÁ REPUBLIKA.....	50
6.1. V čom bol problém?.....	51
6.2. Vtedajšie dilema odbornej praxe.....	56
6.3. Posledná prekážka.....	58
6.4. Konečné víťazstvo.....	60
6.5. Stručné porovnanie so Slovenskou republikou.....	61
7. ŠTÁTY V OPOZÍCII PROTI MTS.....	63
8. ZÁVER.....	65
9. ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	68

1. Úvod

Tému mojej diplomovej práce som si vybrala nečakane neskoro, až v priebehu piateho ročníka, počas študijného pobytu v zahraničí, v Haagu. Vždy som inklinovala k Medzinárodnému alebo Európskemu právu, z ktorého bola pôvodná téma mojej diplomovej práce. Počas môjho študijného pobytu som sa ale dostala predovšetkým do styku s právom medzinárodným a mala som to šťastie, že som sa mohla nie len teoreticky zoznámiť so všetkými medzinárodnými inštitúciami v Haagu sídliacimi, ale niektoré z nich aj osobne navštíviť, ba dokonca sa aj zúčastniť, ako poslucháč – študent – samozrejme, niekoľkých súdnych konaní. Jednou z týchto inštitúcií bol aj Medzinárodný trestný súd, kde som absolvovala prehliadku samotného súdu, prednášku o chode súdu od právnikov z kancelárie Žalobcu a zúčastnila som sa na nie jednom súdnom pojednávaní.

Po týchto skúsenostiach som sa rozhodla zmeniť si tému diplomovej práce. Už v Haagu som navštívila rôzne knižnice, ako v škole, tak napríklad knižnicu na Medzinárodnom súdnom dvore, kde som sa snažila zohnať čo najviac materiálov k danej téme. K môjmu prekvapeniu to nebol žiaden problém. Téma pojednávajúce o Medzinárodnom trestnom súde, ale aj o princípe komplementarity, ktorý je s Medzinárodným trestným súdom úzko spojený, je predmetom mnohých článkov, publikovaných príspevkov, ale aj knižných spracovaní. Po príchode do Českej republiky, keď som začala bádať po zdrojoch na univerzitetnej pôde, zistila som, že ani v tomto prípade ich nie je nedostatok. Musím sa ale priznať, že spočiatku som sa obávala, či k danej téme bude dostatok odpovedajúcich zdrojov. Moje obavy pramenili predovšetkým z toho, že Medzinárodný trestný súd je relatívne mladá inštitúcia, ktorá dokonca nemá stále sídlo, ale aj z toho, že samotná existencia Medzinárodného trestného súdu je možno v širšom povedomí ľudí, avšak len málokto vie ako a na akých princípoch naozaj funguje.

Cieľom mojej diplomovej práce je preto priblížiť čitateľom Medzinárodný trestný súd, jeho historický vývoj, jurisdikciu, a predovšetkým objasniť čo to vlastne princíp komplementarity znamená a prečo je považovaný za jeden zo základných princípov fungovania a samotnej existencie Medzinárodného trestného súdu. Podobne by som vo svojej diplomovej práci rada objasnila vzťah Českej republiky k Medzinárodnému trestnému súdu, ako aj vzťahy niektorých iných, vybraných zemí.

Diplomová práca je rozdelená do šiestich kapitol, súčasťou ktorých sú podkapitoly, ktoré bližšie špecifikujú rozoberané problematiku. V úvodných kapitolách mojej diplomovej práce som sa venovala predovšetkým samotnému Medzinárodnému trestnému súdu, jeho histórii,

zaradeniu medzi ostatné medzinárodné trestné tribunály a postupnému vzniku tejto jedinečnej medzinárodnej trestnoprávnej inštitúcie. Súčasťou prvej kapitoly diplomovej práce je aj stručné priblíženie Rímskeho štatútu, mnohostrannej zmluvy, ktorá zakotvuje zriadenie Medzinárodného trestného súdu, jeho jurisdikciu, prípustnosť, a upravuje samotné vyšetrovanie a stíhanie páchatel'ov najzávažnejších zločinov.

V nasledujúcej kapitole je rozvedená jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu, a to z pohľadu miestneho, časového, personálneho a vecného, a jednotlivé zločiny ktorými je dotknuté medzinárodné spoločenstvo ako celok, a na ktoré sa jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu vzťahuje.

Princípu komplementarity obecne, ale aj v súvislosti s Rímskym štatútom som vo svojej diplomovej práci venovala dve kapitoly. Bližšie som sa venovala najmä kritériám prípustnosti, uvedeným v článku 17 Rímskeho štatútu.

Koniec diplomovej práce som venovala vzťahu Českej republiky a Medzinárodného trestného súdu, procesu ratifikácie Rímskeho štatútu a stručnému zrovnaniu ratifikačného procesu so Slovenskou republikou. V poslednej kapitole uvádzam pre zaujímavosť námietky krajín, ktoré nie sú zmluvnými stranami Rímskeho štatútu.

Pevne verím, že ciele, ktoré som si stanovila pred samotným písaním diplomovej práce som splnila, a že po prečítaní tejto diplomovej práce bude čitateľ oboznámený s Medzinárodným trestným súdom, princípom na ktorom je založený, a rovnako bude oboznámený s dôvodmi, ktoré odd'alovali proces ratifikácie Rímskeho štatútu Českou republikou.

V úvode mojej diplomovej práce by som sa ešte rada poďakovala mojej rodine a priateľom za podporu a trpezlivosť, ktorú mi poskytovali v priebehu písania tejto práce.

2. Medzinárodný trestný súd

Vo svojej diplomovej práci sa budem venovať téme Medzinárodný trestný súd a princípu komplementarity. Pred tým, ako popíšem historický vývoj, ktorý predchádzal vzniku Medzinárodného trestného súdu, samotný vznik Medzinárodného trestného súdu, a princíp komplementarity so súdom úzko spojený, považujem za vhodné uviesť túto významnú medzinárodne trestnoprávnu inštitúciu, a zaradiť ju medzi ostatné, nemenej významné inštitúcie v oblasti medzinárodného práva trestného.

Medzinárodný trestný súd (ďalej len „MTS“), upravený a riadený Rímskym štatútom (ďalej len „Štatút“), je prvý zmluvne založený medzinárodný trestný súd, ktorého hlavnou úlohou je zaistiť účinné stíhanie a následné potrestanie páchatel'ov najzávažnejších zločinov, ktorými je dotknuté spoločenstvo ako celok, zločinov, ktoré ohrozujú mier, bezpečnosť a blaho sveta, a skončovať tak s beztrestnosťou páchatel'ov týchto zločinov, a prispieť tak k ich prevencii.¹

Jedná sa o stály súdny orgán, samostatnú medzinárodnú inštitúciu, ktorá nie je podriadená Organizácii spojených národov (ďalej len „OSN“), aj keď to bol práve hlavný kodifikačný orgán OSN, Komisia pre medzinárodné právo, ktorá po asi štvorročnej práci – pri využití poznatkov s vypracovaním návrhu *Kódexu zločinov proti mieru a bezpečnosti ľudstva* – ukončila v roku 1994 svoju prácu prijatím návrhu MTS. Následne to bolo práve Valné zhromaždenie OSN ktoré zvolalo diplomatickú konferenciu k prejednaniu a prijatiu Štatútu MTS, a to na pozvanie talianskej vlády do Ríma (15.6. – 17.7.1998).² Na základe týchto skutočností sa môže zdať, že MTS je jednou s inštitúcií OSN, čo v tomto prípade neodpovedá skutočnosti (nepliešť s Medzinárodným súdnym dvorom, ktorý má sídlo v Haagu podobne ako MTS, ale na rozdiel od MTS je MSD hlavným súdnym orgánom OSN, kdežto MTS „iba“ zaplňuje medzeru v trestnom súdnictve OSN.³ Na rozdiel od Medzinárodného súdneho dvora sa MTS zaoberá zodpovednosťou jednotlivcov nie štátov⁴.)

Ako som už uviedla, MTS je stály súdny dvor. Tým sa líši od *ad hoc* trestných tribunálov, ktoré vznikli ako reakcia na vážne porušenia medzinárodného humanitárneho práva spáchané napríklad na území bývalej Juhoslávie a na území Rwandy. V tomto prípade

---

¹ Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, Preambula.

² DAVID, Vladislav, SLADKÝ, Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. Praha: Leges, 2008. s. 268.

³ JUKL, Marek. *Čím je Mezinárodní trestní soud?* (online). Stránky Českého červeného kříže, 2003, aktualizované 2009 (cit. 31. júla 2010). Dostupné na <<http://www.cervenkykruz.eu/cz/mezinarsoud.aspx>>.

⁴ DIXON, Martin. *Textbook on International Law*. New York: Oxford University Press Inc., 2007. s. 124.

sa jedná o Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu. Tieto tribunály sú povolané k trestaniu závažných porušení Ženevských konvencií z roku 1949, vojenských zločinov, genocídy a zločinov proti ľudskosti na presne vymedzených územiach⁵, čím sa výrazne odlišujú od jurisdikcie MTS, ktorá, ako uvediem neskôr, je upravená odlišne, a to v článku 12 Štatútu, a pri výkone jurisdikcie nie je obmedzená na jedno územie, resp. pre jeden štát.

Ďalším rozdielom medzi MTS a *ad hoc* tribunálmi je princíp na ktorom sú tieto medzinárodné trestné inštitúcie založené. Čo sa MTS týka, preňho je charakteristický princíp komplementarity upravený v článku 17 Štatútu. Naopak, *ad hoc* tribunály sú nadané prioritou svojich právomocí pred jurisdikciami národných trestných súdov⁶. Sú založené na princípe konkurenčnej jurisdikcie. Príkladom tejto úpravy je článok 9 Štatútu Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu, ktorý stanovil pri konkurencii právomocí tohto tribunálu a vnútroštátnych súdov prioritu Medzinárodného tribunálu.⁷ Pred tým, ako začnem bližšie rozoberať jurisdikciu súdu a samotný princíp komplementarity, je vhodné venovať časť pozornosti aj historickému vývoju MTS a následne aj samotnému vzniku.

2.1. História

„Zločiny proti medzinárodnému právu sú páchané konkrétnymi ľuďmi, nie abstraktnými subjektmi, a jedine potrestaním jednotlivcov, ktorí tieto zločiny páchajú, môžu byť ustanovenia medzinárodného práva vykonateľné.“ (Norimberský rozsudok, 1946)⁸

Snahy o trestanie zločinov proti medzinárodnému právu a o ustanovenie medzinárodného trestného súdu majú pomerne dlhú históriu.⁹ Už v stredoveku môžeme badať úsilie vedúce k ustanoveniu pravidiel a limitov týkajúcich sa vojenských postupov tak, ako aj zavedenie individuálnej trestnej zodpovednosti.

---

⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 277.

⁶ Tamtiež.

⁷ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinců podle mezinárodního práva*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. s. 116.

⁸ Podrobnejšie viz: ANDERSEN, Erik André. The International Military tribunals in Nuremberg and Tokyo – Epoch – making and standard – setting, yet with different effectiveness. In RYNGAERT, Cedric (ed.). *The Effectiveness of International Criminal Justice*. Belgium: Intersentia Publishers, 2009. s. 3.

⁹ ŠTURMA, Pavel. Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právní rozhledy*, 1999, č. 1, s. 8.

Už vtedy sa ustálilo obecné presvedčenie národov, že určité činy, porušujúce medzinárodné právo predovšetkým pri vedení vojny, sú zavrhnúťhodné a zaslúžia si potrestanie.¹⁰

K historicky prvému zdokumentovanému prípadu v Európe, ktorý viedol k trestu smrti Constantina von Hohenstaufena, došlo v Naples, v roku 1268. Krátko nato bol v Anglicku prijatý Westministerský zákon (1279), podľa ktorého mohol kráľ potrestať vojakov, a to na základe zákona a kráľovskej obyčaje, ktoré boli podkladom pre vznesenie obžaloby a následnému odsúdeniu Sira Williama Wallace, škótskeho vlastenca za krutosti a zverstvá, ktorých sa dopustil vo vojne proti svojmu pánovi. V roku 1474 bol guvernér Peter von Hagenbach z Breitach v Rakúsku odsúdený k trestu smrti v súdnom procese, ktorý bol nazvaný „prvým medzinárodne trestnoprávnym súdnym procesom“. Na základe dohody medzi Rakúskom a Burgundskom mal Hagenbach spravovať mesto Breitach ako dočasnú záruku, kým Rakúsko nesplatí dlh ktorý malo voči Burgundsku. Hagenbach vykonával túto správu neobyčajne brutálnym spôsobom, dôsledkom čoho bolo ustanovenie *ad hoc* tribunálu (špeciálne pre tento prípad), ktorý pozostával z 28 sudcov. Tribunál obvinil Hagenbacha zo zločinov vraždy, znásilnenia, zrady a ďalších zločinov „proti Bohu a človeku“.¹¹ Aj keď v tomto prípade bolo vznesených mnoho námietok proti označeniu tohto súdneho procesu ako „medzinárodného vojnového súdneho procesu“, je tento proces považovaný za dôležitého predchodcu neskorších pokusov o zriadenie medzinárodného trestného súdu. Práve tento súdny proces, konaný pred viac ako päťsto rokmi, označil jednanie, ktorého sa Hagenbach dopustil, za zločiny. Už vtedy bol v prípade nutnosti ustanovený „medzinárodný“ trestný súd; konal sa súdny proces; bol vynesený rozsudok a vinník bol potrestaný.^{12,13}

Ďalší významný počín, avšak neúspešný, sa udial v roku 1872, kedy švajčiarsky právnik Gustave Moynier z Medzinárodného výboru Červeného kríža, jeho spoluzakladateľ, prišiel s podnetom na ustanovenie medzinárodného trestného súdu. Ten mal v dôsledku ukrutností páchaných v prusko-francúzskej vojne (1870) postihnúť jednanie v rozpore s Ženevskou konvenciou o zlepšení osudu ranených a chorých v poľných armádach (1864)¹⁴ a postaviť tak pred spravodlivosť všetky osoby zodpovedné za jej porušovanie.¹⁵

---

¹⁰ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 113.

¹¹ ANDERSEN: *The International military tribunals...*, Op. Cit. pod 7, s. 5.

¹² Tamtiež.

¹³ Peter von Hagenbach bol odsúdený k trestu smrti zoťatím hlavy.

¹⁴ Ženevská úmluva o zlepšení osudu ranených a nemocných v poľných armádach (1864)/ Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of Soldiers Wounded in Armies in the Field (1864).

¹⁵ ČEPELKA, Čestmír. *Mezinárodní trestní soudnictví. Právník*, 1999, roč. 138, č. 10, s. 897.

V tej dobe však chýbalo presné vymedzenie protiprávnych činov a ich povahy z hľadiska možného postihu. Prvým pokusom o stíhanie zločinov podľa medzinárodného práva bola Versaillská mierová zmluva (1919). Podľa nej mal byť zriadený medzinárodný tribunál, ktorému malo Nemecko vydať k potrestaniu bývalého cisára Viliama II. pre „ťažkú urážku medzinárodnej morálky a posvätej autority zmlúv“ (článok 227) a ďalšie osoby (nemeckých dôstojníkov) obvinené z porušenia vojnového práva (článok 228).¹⁶ V tomto prípade je potrebné uviesť, že k súdu s nemeckým cisárom nikdy nedošlo, a to z dôvodu toho, že mu Holandské kráľovstvo poskytlo politický azyl, čo bolo v prvej polovici 20. storočia nie len legálne, ale aj úplne bežné. Z pohľadu medzinárodného práva je to škoda, že práve politické dôvody zmarili uskutočnenie týchto ustanovení Versaillskej zmluvy. Ostatné obvinené osoby potrestané boli, ale skutočne veľmi nedôsledným spôsobom. Tento pokus o potrestanie vojnových zločincov môžeme teda hodnotiť ako nie príliš úspešný.

V medzivojnovom období, predovšetkým v rokoch 1924-1938, bolo vypracovaných viacero návrhov na zriadenie medzinárodného trestného súdu zo strany niektorých nevládných organizácií (napr. *International Association of Penal Law*, *International Law Association* a *Medziparlamentná únia*), ale žiaden z nich sa nestal medzinárodným dokumentom (s výnimkou projektu prof. V. Pelly, ktorý ovplyvnil Dohovor o predchádzaní a potlačovaní terorizmu z roku 1937).¹⁷

Za prvý skutočne fungujúci medzinárodný súd represívnej povahy môžeme považovať až Medzinárodný vojenský tribunál v Norimberku (1945) a Medzinárodný vojenský tribunál pre Ďaleký východ v Tokiu (1946). Prvý bol zriadený medzištátnou zmluvou, tzv. Londýnskou chartou, ktorá bola ako štatút tohto tribunálu prílohou Dohody o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov európskych zemí Osy (1945)¹⁸, druhý bol zriadený obyčajným Vyhlásením (*Proclamation*) generála Mac Arthura, ktorý ako vrchný veliteľ Spojených štátov v Japonsku bol tiež zmocnencom spojeneckých mocností v Tichomorí (1946).¹⁹ Tieto súdy však nemali podobu a charakter stálych inštitúcií, boli zriadené iba ako *ad hoc* súdne orgány v otázke trestania vojnových zločinov, zločinov proti ľudskosti, atď.

Norimberský vojnový tribunál bol oprávnený súdiť a následne aj trestať všetky osoby, ktoré sa dopustili buď ako jednotlivci, alebo ako členovia riadnych organizácií, niektorého zo zločinov, za ktoré nesú trestnú zodpovednosť, a to:

---

¹⁶ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 113.

¹⁷ ŠTURMA: *Význam přijetí Statutu...*, Op. Cit. pod 8, s. 9.

¹⁸ The Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis and the annexed Charter (1945).

¹⁹ ČEPELKA: *Mezinárodní trestní soudnictví*, Op. Cit. pod 13, s. 899.

- *zločinov proti mieru*,
- *vojnových zločinov v užšom zmysle* (t.j. porušenia zákonov vojny alebo vojnových obyčajou, napr. vraždy vojnových zajatcov a civilného obyvateľstva, nútenej deportácie obyvateľstva, vraždenia rukojemníkov, a iných podobných zločinov),
- *zločinov proti ľudskosti*²⁰

Na zriadenie a fungovanie týchto dvoch tribunálov panujú v teórii medzinárodného práva dva názory. Jednak sa môžeme stretnúť s názorom kritickým, ktorý chápe celý tento proces ako proces štátov víťazných proti štátom porazeným, ktorý nemá nič spoločné s medzinárodným trestným súdnictvom²¹, na druhej strane sa vyzdvihuje prínos týchto tribunálov, a to najmä Norimberského videní v tom, že práve vďaka týmto procesom bolo ustálené medzinárodné pravidlo, že aj páchatelia najväznejších zločinov majú byť súdení, namiesto toho, aby boli bez procesu rovno potrestaní. Z dnešného pohľadu nesmieme opomenúť ďalší význam, ktorý ustanovenie týchto tribunálov mal; význam, ktorý spočíva v potvrdení a rozvinutí pravidiel medzinárodného práva.

Medzinárodné vojenské tribunály v Norimberku a Tokiu boli svojim vznikom a fungovaním jedinečnými inštitúciami, ktoré bohužiaľ nemali priamych nástupcov. Napriek tomu však zásady obsiahnuté v ich štatútoch a rozsudkoch výrazne obohatili medzinárodné právo tým, že uviedli katalóg zločinov podľa medzinárodného práva, tak i tým, že uviedli v život princíp individuálnej trestnej zodpovednosti podľa medzinárodného práva.²²

Za ďalší krok v snahe dopracovať sa k stálemu medzinárodnému trestnému súdu môžeme považovať obdobie studenej vojny. V roku 1950 poverilo Valné zhromaždenie OSN Komisiu OSN pre medzinárodné právo, aby pripravila návrhy pre vypracovanie Kódexu zločinov proti mieru a bezpečnosti ľudstva a súčasne s tým aj Štatútu stáleho medzinárodného trestného súdu. Komisia pracovala skutočne rýchlo, a už za štyri roky od zadania úlohy predstavila návrhy Štatútu a Kódexu, avšak nepriaznivá politická atmosféra v období studenej vojny nebola naklonená tomu, aby OSN dovedla myšlienku efektívneho a fungujúceho stáleho medzinárodného trestného súdu ku zdarnému koncu.

²⁰ LUKÁŠEK, Libor. Mezinárodní trestní soud – historický vývoj, současný stav a stručný rozbor jeho statutu. *Právník*, 1999, roč. 138, č. 12, s. 1142.

²¹ Časť medzinárodnej obce považovala tieto dva tribunály za medzinárodné len podľa názvu, avšak v skutočnosti ich považovali za vnútroštátne sudy.

²² ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 115.

2.1.1. Trestné tribunály – oživenie záujmu o stály MTS

Prielom priniesla až frustrácia medzinárodného spoločenstva z hromadného vraždenia, „etnických čistiek“ a ďalších zločinov páchaných na území bývalej Juhoslávie v rámci konfliktov, ktoré vznikli po jej rozpade. Odpoveďou na tieto krutosti bolo zriadenie *Medzinárodného tribunálu pre stíhanie osôb, zodpovedných za vážne porušenie medzinárodného humanitárneho práva spáchaného na území bývalej Juhoslávie od roku 1991* (ďalej je „ICTY“).²³ Tento tribunál so sídlom v Haagu nevznikol na základe medzinárodnej zmluvy, ako to bude neskôr pri vzniku MTS, ale na základe rozhodnutia Rady bezpečnosti OSN ako tribunál s obmedzenou časovou aj miestnou jurisdikciou.

Dá sa povedať, že trošku v tieni ICTY bol neskoršie zriadený *Medzinárodný tribunál pre Rwandu* (ďalej len „ICTR“), ktorý Rada bezpečnosti OSN ustanovila rovnakým spôsobom v roku 1994. Medzinárodne spoločenstvo týmto reagovalo na ukrutnosti ku ktorým došlo v roku 1994 počas občianskej vojny extrémistov z kmeňa Hutuov proti menšinovým Tutsiom a tzv. umierneným Hutuom, a to nie len na vlastnom území Rwandy, ale aj na cudzom území susedských štátov kam sa obeť prenasledovania uchýlili z obavy pred fyzickou likvidáciou.²⁴ Rwanda sa stala dejiskom najväčšej a najtragickejšej genocídy po druhej svetovej vojne. Konflikt v Rwande trval aj napriek zriadeniu súdneho tribunálu až do roku 1996.²⁵

Mimoriadna povaha vytvorených *ad hoc* tribunálov pre bývalú Juhosláviu a Rwandu prispela na začiatku 90tych rokov k oživeniu záujmu o stály trestný súd.

V súvislosti s Tribunálom pre bývalú Juhosláviu a Tribunálom pre Rwandu, by som rada aspoň okrajovo zmienila ďalšie tribunály, ktoré vznikli v období vzniku stáleho MTS. Jedná sa predovšetkým o posledný z rady medzinárodných *ad hoc* trestných tribunálov ktoré majú medzinárodnú povahu, *Zvláštny súd pre Sierra Leone* (2002), ktorý býva často v literatúre označovaný aj ako zmiešaný súd (*mixed, hybrid court*), a to z toho dôvodu, že aj keď bol zriadený medzinárodnou zmluvou a v jeho radoch prevládajú zahraniční sudcovia, aplikuje sa pri jednotlivých súdnych procesoch tiež vnútroštátne právo, presnejšie jeho trestnoprávne predpisy.

Povahe „zmiešaného“ súdu pre Sierra Leone sa svojou povahou podobá tiež *Kambodžský súd pre stíhanie zločinov Červených Khméroov (Khmer Rouge)* (2003) – aj

---

²³ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 115.

²⁴ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 780.

²⁵ DAVID, Vladislav. Jednotlivec v mezinárodním právu, zejména se zřetelem na jeho trestní odpovědnost. *Mezinárodní a srovnávací právní revue*, 2003, č. 7, s. 53.

v tomto prípade sa za účasti zahraničných sudcov aplikujú vnútroštátne normy práva trestného.

Špecifickú kategóriu tvoria ostatné súdy, tzv. zmedzinárodnené súdy, alebo tiež súdy s medzinárodným prvkom, povolané k trestnému postihu zločinov medzinárodného práva, ktoré sú ale svojou povahou inštitúcie vnútroštátne, ako napríklad súd zriadený na území *Východného Timoru*, ktorého *ratione materiae* je stíhať členov indonézskeho polovojenských oddielov za zločiny podľa medzinárodného práva (vznik koncom 90tych rokov 20. storočia), *Dočasná správa (UNMIK) a súdny systém v Kosove, Iracký zvláštny súd pre zločiny proti ľudskosti*. V posledne uvedených prípadoch boli páchatelia zločinov potrestaní len sporadicky, väčšina z nich trestu uniká.²⁶

Zástancovia medzinárodných trestných tribunálov tvrdia, že práve tribunály vytvorili stabilný mier, a to odstránením vyhrážajúcich sa nepriateľských vojakov, odradením ďalších potenciálnych vojnových zločincov, obnovením bývalých nepriateľských krajín, uvalením viny za krutosti a zverstvá na jednotlivcov skôr, ako na celé etnické skupiny, a tým, že „uzákobili“ pravdu o krutostiach a zverstvách vojny.²⁷

2.1.2. Postupný vznik MTS

Hlavný kodifikačný orgán OSN, Komisia pre medzinárodné právo, bol opakovane vyzvaný v rezolúciách Valného zhromaždenia 45/41 (28.11.1990) a 46/54 (9.12.1991), aby sa zaoberal rozborom otázky medzinárodnej trestnej jurisdikcie, vrátane návrhov na zriadenie medzinárodného trestného súdu. V rokoch 1990-1992 sa Komisia so zvláštnym spravodajcom D.Thiamom, a jej pracovná skupina zaoberali rôznymi variantmi návrhu štatútu medzinárodného trestného súdu. Na základe priaznivého prijatia Valným zhromaždením, Komisia na zasadaní v roku 1994 dokončila prácu a prijala návrh štatútu. Valné zhromaždenie následne v roku 1995 ustanovilo *ad hoc* výbor, ktorý začal na základe návrhu štatútu prijatého Komisiou skúmať otázky zriadenia MTS. Po roku práce na návrh *ad hoc* výboru Valné zhromaždenie vytvorilo Prípravný výbor (*Preparatory Committee* teda *PrepCom*) pre MTS.²⁸ V správe, ktorú Komisia predložila Valnému zhromaždeniu v roku 1994, bolo odporúčenie zvolať medzinárodnú diplomatickú konferenciu, ktorej hlavným bodom programu by bolo prejednanie návrhu a prijatie Štatútu MTS, a to vo forme medzinárodnej

²⁶ DAVID, Vladislav. Zásada komplementarity neoslabuje státni suverenitu. *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4, č. 6, s. 141.

²⁷ HEIKKILA, Mikaela. The Balanced Scorecard of International Criminal Tribunals. In RYNGAERT, Cedric (ed). *The Effectiveness of International Criminal Justice*. Belgium: Intersentia Publishers, 2009. s.30.

²⁸ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 117.

zmluvy, a to z toho dôvodu, aby táto významná skutočnosť, ktorá zakotvovala fungovanie medzinárodnej trestnej jurisdikcie, bola zmluvne poistená.

Snahy Komisie OSN pre medzinárodné právo boli nakoniec úspešné. V dňoch 15.6. – 17.7.1998 sa v Ríme konala medzinárodná diplomatická konferencia, ktorej hlavným a jediným cieľom bolo založenie Medzinárodného trestného súdu. Samotná konferencia bola zvolaná na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 52/160 z decembra 1997.²⁹

Jednania prebiehali v dramatickej atmosfére. Boje sa zvädzali o celú radu ustanovení Štatútu budúceho súdu. Hrozba, že jednanie skončí neúspechom bola rovnaká ako viera, že úsilie a vynaložená snaha budú nakoniec aj cez všetky peripetie korunované úspechom. V tomto okamihu považujem za vhodné upozorniť na to, že od roku 1997 sa takmer žiadna vláda nestavala otvorene proti myšlienke zriadenia MTS, čo môžeme považovať za obrovský úspech na poli medzinárodného práva.

Čo sa sporných otázok týka, tie sa spájali najmä s podobou Štatútu, teda toho, aká široká bude jurisdikcia MTS a či pôjde o skutočne efektívny, nezávislý a nestranný orgán.³⁰ Pri vyjednávaní o podobe Štatútu a o jurisdikcii MTS sa silne prejavovali dve skupiny štátov, resp. dve zoskupenia. Na jednej strane vystupovala iniciatívna skupina asi päťdesiatich podobne zmýšľajúcich štátov, tvorená štátmi Európskej únie (s výnimkou Francúzska), väčšinou štátov strednej a východnej Európy, niektorými africkými a ďalšími štátmi, ako napr. Kanada, Austrália. Členom tejto skupiny bola aj Česká republika.³¹ Skupina týchto štátov reprezentovala záujem na tom, aby MTS bol inštitúciou, ktorá by mala na poli medzinárodného trestného práva reálne právomoci a nebola by len bábkou v rukách ostatných štátov a Rady bezpečnosti OSN. Snažila sa o to, aby v Štatúte bola upravená jednak obligatórna právomoc súdu, založená samotnou ratifikáciou Štatútu štátom, ktorý by bol inak kompetentný k stíhaniu príslušnej kategórie zločinov a jednak možnosť súdu zahájiť konanie aj z vlastnej iniciatívy.³²

Prekvapujúce však bolo zloženie druhej, nazvime ju opozičnej skupiny, ktorá sa skladala z väčšiny arabských štátov, ku ktorým sa pridružili všetky veľmoci, stály členovia Rady bezpečnosti (okrem Veľkej Británie), India a Izrael. Prekvapivé v tejto situácii je to, v akej spoločnosti sa ocitlo USA, krajina, ktorá je považovaná za jednu z najdemokratickejších, a to v obklopení štátov, ako sú napr. Líbya, Irak, Čína a iné, ktoré za demokratické rozhodne považované nie sú. Tieto štáty sa vyslovovali za zavedenie silnej

---

²⁶ LUKÁŠEK: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 17, s. 1145.

³⁰ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 118.

³¹ Tamtiež

³² Tamtiež

kontroly zo strany medzinárodného spoločenstva. Pre zaujímavosť ešte podotýkam, že Spojené štáty v dobe, keď bol prezidentom Bill Clinton, zmluvu podpísali, avšak neratifikovali. Tí ktorí čakali neskoršiu ratifikáciu boli určite sklamaní, keď po nástupe Georga W. Busha v roku 2001 Spojené štáty nielen že zmluvu neratifikovali, ale dokonca odvolali jej podpis.

Aj napriek prvotným, nie veľmi priaznivým vyhlídkam, aj napriek tomu, že sa nepodarilo nájsť kompromisné riešenie, vôľu štátov ustanoviť MTS môžeme vidieť vo výsledku hlasovania, ktoré sa konalo dňa 17.7.1998, kde sa 120 zástupcov vyslovilo za, 7 hlasovalo proti a 21 štátov sa zdržalo hlasovania.³³ Za sídlo súdu bol zvolený Haag, a to na základe ponuky holandskej vlády. Štatút vstúpil v platnosť 14.4.2002, kedy v sídle OSN uložilo svoje ratifikačné listiny súčasne 10 štátov, a tým bol počet uložených listín zvýšený na 66 (potrebných bolo 60 listín).³⁴ K vlastnému ustanoveniu stáleho MTS došlo ale až 1.7.2002,³⁵ čo je rozhodné v tom zmysle, že práve teraz ustanovený MTS bude postihovať len tie činy, ktoré budú spáchané po tomto dátume, teda po 1.7.2002.³⁶

Je to bez sporu obrovské a zaslužené víťazstvo pre celú medzinárodnú obec v oblasti trestného práva. Medzinárodné právo trestné od toho času totiž disponuje nástrojom, ktorý umožňuje stíhať nie len osoby, ktoré svojím faktickým jednaním naplnili skutkovú podstatu konkrétneho zločinu podľa medzi národného práva, ale rovnako tiež osoby, ktoré z titulu zastávanej funkcie či pozície disponujú efektívnymi preventívnymi a represívnymi prostriedkami, nepristúpili však k ich užitiu.^{37, 38}

2.2. Rímsky štatút

Rímsky Štatút zo dňa 17.7.1998 bol prijatý ako mnohostranná zmluva otvorená k podpisu všetkým štátom. Jedná sa o rozsiahly dokument zložený zo 128ich článkov, rozdelených do 13tich rôzne obsiahlych a rôzne významných častí.

Prvá časť zakotvuje zriadenie MTS, ako stálej inštitúcie so súdnou právomocou nad osobami stíhanými za najzávažnejšie zločiny medzinárodného záujmu, ktoré sú definované v Štatúte. Časť druhá upravuje jurisdikciu súdu, prípustnosť a použiteľné právo. Časť tretia

---

³³ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, Op. Cit. pod 2, s. 268.

³⁴ DAVID: *Zásada komplementarity neoslazuje...*, Op. Cit. pod 23, s. 142.

³⁵ Oficiálne bola jeho činnosť zahájená dňa 11.3.2003.

³⁶ ČEPELKA, ŠTURMA: *Mezinárodní právo veřejné*, Op. Cit. pod 21, s. 789.

³⁷ SVAČEK, Ondřej. Odpovědnost nadřízeného v mezinárodním právu trestním, její implementace a vnitrostátní aplikace. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 11, s. 1211.

³⁸ Smutné však ostáva to, že vzhľadom na *ratione temporis* MTS ostanú nepotrestané zločiny spáchané napríklad na území Chile, v Argentíne, Somálsku a mnohých ďalších.

obsahuje obecné zásady trestného práva, časť štvrtá zloženie súdu, časť piata obsahuje úpravu samotného vyšetrovania a stíhania trestných činov, šiesta časť pojednáva o hlavnom líčení, nasledujúca časť o samotných trestoch, ktoré môžu byť na základe Štatútu za spáchané trestné činy uložené, ôsma časť umožňuje stranám podať odvolanie a požadovať prieskum, deviata časť upravuje medzinárodnú spoluprácu a justičnú pomoc, desiata vykonávacie konanie, a ku koncu upravuje Štatút zhromaždenie zmluvných strán a financovanie MTS.

3. Jurisdikcia MTS

Jurisdikcia, alebo inak právomoc medzinárodných rozhodovacích orgánov vymedzuje okruh oprávnení, ktorými tieto orgány disponujú vo svojej súdnej, poprípade kvazisúdnej činnosti, a súčasne vymedzuje rozhraničenie kompetencií medzi nimi a inými inštitúciami pôsobiacimi na medzinárodnej scéne.³⁹ Zjednodušene môžeme povedať, že sa jedná o okruh situácií, ktorými sa ten ktorý medzinárodný rozhodovací orgán môže zaoberať.

Jurisdikcia – príslušnosť medzinárodných rozhodovacích orgánov má štyri dimenzie:

Ad1 – dimenzia miestna (*ratione loci*), ktorá stanovuje, voči akému územiu môže orgán vykonávať svoju súdnu či kvazisúdnú úlohu. Je daná výlučne geografickým priestorom riešiteľných káuz a priamo nesúvisí s počtom štátov, ktoré stoja za zriadením tej ktorej inštitúcie.^{40, 41}

Ad2 – dimenzia časová (*ratione temporis*), vymedzuje obdobie, do ktorého musia spadať rozhodné udalosti, aby mal medzinárodný judiciálny orgán oprávnenie sa nimi zaoberať.⁴² V tomto prípade by som rada podotkla, že u medzinárodných trestných orgánov, čím sa líšia od väčšiny ostatných medzinárodných rozhodovacích orgánov, sa prejavuje tendencia stanoviť časovú jurisdikciu podľa potrieb danej situácie. Často je *ratione temporis* stanovená odlišne od okamžiku vzniku samotného medzinárodného orgánu.⁴³

Ad3 – personálna dimenzia (*ratione personae*) stanovuje okruh aktérov, ktorí môžu pred medzinárodným rozhodovacím orgánom vystupovať v pozícii procesných subjektov.⁴⁴

Ad4 – dimenzia vecná, alebo materiálna (*ratione materiae*) sa týka okruhu tém, ktorými je ten ktorý rozhodovací orgán oprávnený sa zaoberať. MTS sa v tomto ohľade považuje za orgán špecializovaný,⁴⁵ ktorý sa zameriava na určitú partikulárnu oblasť medzinárodného práva.⁴⁶

---

³⁹ BÍLKOVÁ, Veronika, ŠTURMA, Pavel. Konkurujúci jurisdikcie mezinárodních rozhodovacích orgánů. *Právník*, 2009, roč. 147, č. 12, s. 1288.

⁴⁰ Tamtiež, s. 1289.

⁴¹ Napr. ICTY bol zriadený medzinárodným spoločenstvom ako celkom, jeho miestna jurisdikcia je však obmedzená na teritórium jedinej zeme, a to bývalej Juhoslávie.

⁴² BÍLKOVÁ, ŠTURMA: *Konkurujúci jurisdikcie...*, Op. Cit. pod 36, s. 1289.

⁴³ Napr. ICTY stíha páchatel'ov zločinov spáchaných od roku 1991 bez ohľadu na fakt, že samotný tribunál bol založený až roku 1993. Ako ďalší príklad by som uviedla Mimoriadne senáty v Kambodži, ktoré aj napriek faktu, že boli založené v roku 2001 sa zameriavajú na zločiny spáchané v 70tych rokoch 20. storočia.

⁴⁴ BÍLKOVÁ, ŠTURMA: *Konkurujúci jurisdikcie mezinárodních...*, Op. Cit. pod 36, s. 1290.

⁴⁵ Na rozdiel od MSD, ktorý je považovaný za orgán s obecnou jurisdikciou, ktorý nemá pri svojej činnosti *a priori* stanovené žiadne tematické limity.

⁴⁶ BÍLKOVÁ, ŠTURMA: *Konkurujúci jurisdikcie mezinárodních...*, Op. Cit. pod 36, s. 1290.

3.1. Ratione loci MTS

Článok 12 Štatútu, ktorý upravuje predpoklady pre výkon funkcie MTS mimo iné stanovuje, a to v odseku 2, písmeno a) jurisdikciu súdu z hľadiska dimenzie miestnej, a to tak, že MTS vykonáva jurisdikciu nad zločinmi spáchanými na území zmluvnej strany (bez ohľadu na občianstvo páchatel'a), alebo na území štátu - zmluvnej strany v prípade, že k inkriminovanému jednaniu došlo na palube lodi alebo lietadla nesúceho jeho registráciu.

Ďalej sa jurisdikcia MTS bude vzťahovať na územie štátu, ktorý síce nie je zmluvnou stranou Štatútu, avšak prijal jurisdikciu MTS *ad hoc* (článok 12, odsek 3), a rovnako na územie, ktoré označí Rada bezpečnosti OSN v prípade, že konanie sa bude zahajovať z jej iniciatívy.

3.2. Ratione temporis MTS

Časovú jurisdikciu MTS upravuje samostatný článok Štatútu, a to článok 11, ktorý v odseku č.1 stanoví, že: „*Súd ma jurisdikciu jedine na zločiny spáchané po vstupe tohto Štatútu v platnosť*“. Presnejšie túto situáciu upravuje článok 126 Štatútu, ktorý upresňuje, že medzinárodná zmluva vstúpi v platnosť prvého dňa mesiaca, ktorý nasleduje po uplynutí 60tich dní odo dňa uloženia 60. ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo prístupu u generálneho tajomníka OSN. Dňa 11.4.2002 uložilo v sídle OSN svoje ratifikačné listiny súčasne 10 štátov, a tým bol počet uložených listín zvýšený na 66. Je pritom zaujímavé, že optimisti sa domnievali, že potrebných 60 ratifikácií sa dosiahne asi tak za 10 rokov, a pesimisti, že až za 20 rokov odo dňa podpisu zmluvy.⁴⁷

Z vyššie uvedeného môžeme dovodiť, že Štatút MTS nemá retroaktívnu pôsobnosť a svoju jurisdikciu môže uplatňovať voči zločinom spáchaným po vstupe Štatútu v platnosť, t.j. od 1.7.2002. Zákaz retroaktivity Štatútu si však nie je možné vysvetľovať tak, že zločiny genocídy, zločiny proti ľudskosti, vojnové zločiny a zločiny agresie nie je možné stíhať podľa iných ustanovení medzinárodného, alebo vnútroštátneho práva platných už pred vstupom Štatútu v platnosť.⁴⁸

Určitú výnimku predstavuje situácia po vstupe Štatútu v platnosť, kedy štát, ktorý nie je zmluvnou stranou, uzná jurisdikciu MTS a to v zvláštnom prehlásení podľa článku 12, odseku 3.⁴⁹

---

⁴⁷ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, Op. Cit. pod 2, s. 270-271.

⁴⁸ DAVID: *Zásada komplementarity neoslabuje...*, Op. Cit. pod 23, s. 143.

⁴⁹ ŠTURMA: *Význam přijetí Statutu...*, Op. Cit. pod 8, s. 12.

3.3. Ratione personae MTS

Jurisdikcia MTS je v tomto smere založená na koncepcii individuálnej zodpovednosti za spáchané zločiny, definované v Štatúte MTS. Podľa článku 25 Štatútu, sa jurisdikcia MTS vzťahuje jedine na fyzické osoby. Odsek 2 ďalej stanovuje, že osoba, ktorá spácha zločin spadajúci do jurisdikcie Súdu, nesie individuálnu zodpovednosť, a môže jej byť uložený trest podľa Štatútu.

Tretí odsek článku 25 Štatútu, písmená a) až d) následne upravuje formy trestnej súčinnosti.

Čo sa týka páchatel'a, aplikácie jurisdikcie MTS je vylúčená nad osobami, ktoré v dobe údajného spáchania činu nedovršili vek osemnásť rokov (článok 26 Štatútu).

Na rozdiel od veku, nemá oficiálne postavenie osoby žiaden význam. Skutočnosť, že niekto je, alebo bol hlavou štátu, alebo vlády, členom vlády alebo parlamentu, voleným zástupcom alebo vládnyim činiteľom, nemá v žiadnom prípade vplyv na trestnú zodpovednosť podľa Štatútu, nemá ani vplyv na zníženie trestu (článok 27, odsek 1 Štatútu). Imunity a zvláštne procesné pravidlá stanovené či už vnútroštátnym, alebo medzinárodným právom pre verejnú funkciu osoby, nemôžu brániť MTS pri výkone jeho jurisdikcie (článok 27, odsek 2 Štatútu).

Štatút naopak v článku 28 predvída tiež zodpovednosť vojenských veliteľov a iných nadriadených osôb za zločiny spáchané ich podriadenými, a to v prípade, že o tom vedeli, alebo vzhľadom k okolnostiam vedieť mohli, a neprijali v rámci svojej právomoci akékoľvek možné, nutné a rozumné opatrenia k zabráneniu či potrestaniu takýchto zločinov, alebo k predaniu prípadu orgánom kompetentným k vyšetrovaniu a stíhaniu. Tento článok je prísnejší na vojenských veliteľov. K vzniku zodpovednosti stačí aj slabšia nedbalostná forma zavinenia (*should have known*) než u iných nadriadených. S výnimkou zvláštnych ustanovení totiž Štatút požaduje vedľa objektívnej stránky (*material element*) takisto aj subjektívnu stránku (*mens rea, mental element*), ktorá zahrňuje úmysel páchatel'a a znalosť následku, ktorý pri normálnom priebehu udalostí nastane (článok 30 Štatútu).⁵⁰

V konečnom dôsledku môžeme zhrnúť, že MTS vykonáva jurisdikciu čo sa *ratione personae* týka nad občanom štátu, ktorý je zmluvnou stranou Štatútu, a v prípade, že k spáchaniu zločinu došlo na území zmluvnej strany Štatútu osobou, ktorá nie je občanom

---

⁵⁰ ŠTURMA: *Význam prijetí Statutu...*, Op. Cit. pod 8, s. 14.

toho štátu, je cudzincom, vzťahuje sa jurisdikcia MTS aj na ňu (bez ohľadu na občianstvo).

3.4. Ratione materiae MTS

Vecná pôsobnosť limituje univerzálnu formálnu jurisdikciu MTS na najzávažnejšie zločiny hrubo a zreteľne porušujúce nespochybniteľné a univerzálne hodnoty, chránené medzinárodným humanitárnym právom a formulované v ľudských právach, a je tak skutočným výrazom trestnoprávneho požiadavku *ultima ratio*.⁵¹ Aj napriek skutočne závažnej povahe týchto zločinov, sme sa v minulosti stretali s ich takmer úplnou beztrestnosťou vo vnútroštátnych právnych poriadkoch. Jedným z dôvodov tejto beztrestnosti bol fakt, že dané zločiny boli najčastejšie páchané v ozbrojených konfliktoch, ktoré boli charakteristické väčšou toleranciou k použitému násiliu.⁵²

Základným ustanovením Štatútu MTS je článok 5, podľa ktorého je „jurisdikcia súdu obmedzená na najzávažnejšie zločiny, ktorými je dotknuté medzinárodné spoločenstvo ako celok“. Podľa Štatútu a podľa článku 5 má MTS jurisdikciu vo vzťahu k nasledujúcim zločinom, a to:

- a, zločinu genocídy;
- b, zločinom proti ľudskosti;
- c, vojenským zločinom a
- d, zločinu agresie.

Článok 5 je založený na automatickej právomoci MTS (*inherent jurisdiction*) vo vzťahu k tam vymenovaným zločinom.⁵³ Aj keď sa to javí samozrejmé, nemuselo byť tomu tak. V minulosti totiž pôvodné návrhy počítali s tým, že automatická jurisdikcia MTS sa bude vzťahovať len na zločin genocídy, a pre ostatné tri skutkové podstaty sa počítalo s akýmsi fakultatívnym prehlásením jednotlivých zmluvných štátov, na základe ktorého by predmetné zmluvné štáty buď uznali jurisdikciu MTS, alebo naopak vylúčili jurisdikciu MTS k jednotlivým zločinom. Túto koncepciu nakoniec na konferencii v Ríme nepodporila väčšina zmluvných štátov, čo môžeme považovať za úspech, nakoľko v opačnom prípade by to znamenalo, že aj keď by Štatút vstúpil v platnosť, mnohé z jeho ustanovení by ostali neaplikovateľné a jurisdikcia MTS by v konečnom dôsledku bola zúžená len na zločin genocídy.

---

⁵¹ PIPEK, Jiří. Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a princip *Ne bis in idem*. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 2, s. 1256.

⁵² HEIKKILA: *The Balanced Scorecard of...*, Op. Cit. pod 24, s. 27.

⁵³ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 119.

Vymedzenie koncepcie MTS z hľadiska *ratione materiae*, aj keď dnes vyzerá byť jasné a presne špecifikované, nebolo bezproblémové. V Štatúte síce je pod písmenom d) *de jure* zaradený zločin agresie, ale *de facto* bol po dlhú dobu zo Štatútu vylúčený. V odseku 2 článku 5 Štatútu, bola príslušnosť MTS voči tomuto zločinu suspendovaná, a to až do doby, kedy na revíznej konferencii bude prijatá definícia tohto zločinu. Toto, pre niekoho neobvyklé riešenie, má svoje príčiny, ktoré vyplývajú jednak z histórie a definície zločinu agresie, ďalej súvisia s úlohou Rady bezpečnosti OSN, s vymedzením skutkovej podstaty pre účely individuálnej trestnej zodpovednosti a so samotnou diskusiou na Rímskej konferencii.⁵⁴Situácia sa našťastie zmenila a po dlhých diskusiách bola dňa 11.6.2010 s úspechom prijatá definícia zločinu agresie a procesných podmienok, za ktorých bude môcť MTS stíhať jednotlivca za spáchanie zločinu agresie. Jurisdikciu voči zločinu agresie však môže MTS vykonávať najskôr až po 1.1.2017⁵⁵.

Relatívne najjednoduchšie bolo zaradenie zločinu genocídy (článok 6), ktorého definícia bola prevzatá z Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy (1948)⁵⁶. Oprávnenosť zaradenia zločinu genocídy do Štatútu nebola nikým spochybňovaná. Čo sa však ďalších zločinov týka, ich definícia sa ukázala byť zložitejším problémom, ako sa prvotne predpokladalo.

3.4.1. Zločin agresie

Aj keď je zločin agresie pri vymenovávaní zločinov podľa článku 5 uvedený na poslednom mieste, nemyslím si, že by mu tým bola uprená jeho dôležitosť. Tento mylný predpoklad vyvracia aj Dodatok k Rímskemu Štatútu, prijatý 11.6.2010, ktorý v Prílohe III Dodatku, pod číslom 6 pokladá zločin agresie za najvážnejšiu a najnebezpečnejšiu formu nedovoleného použitia sily.⁵⁷ Už v priebehu jednaní o definícii zločinu agresie existovala zhoda medzi jednotlivými delegáciami v tom, že zločin agresie je zločinom *sui generis*, t.j. že je tzv. vodcovským zločinom (*leadership crime*), keďže sa ho môžu dopustiť jedine „vodcovia“ (*leaders*) a nie napr. radoví vojaci vykonávajúci rozkazy.⁵⁸

⁵⁴ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. 6, s. 121.

⁵⁵ Portál veřejné správy České republiky. *Smluvní strany Římského statutu Mezinárodního trestního soudu definovaly zločin agrese (online)*. 2010 (cit. 5.8.2010). Dostupné na : < http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/_s.155/10202?docid=128057 >.

⁵⁶ Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (1948).

⁵⁷ Podrobnejšie viz v pôvodnom znení: Resolution RC/ Res.6, Annex III , n.6: „It is understood that aggression is the most serious and dangerous form of the illegal use of force...“

⁵⁸ POPENKOVÁ, Monika. Aktuální vývoj v otázce definice agrese ve smyslu Čl.5 Římského statutu mezinárodního trestního soudu. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 5, s. 560.

Okolnosti posledných dní, ktoré viedli k prijatiu definície tohto zločinu a tým umožnili vykonávať MTS jurisdikciu nad týmto zločinom, prispeli k môjmu rozhodnutiu venovať zločinu agresie viac pozornosti.

Ako som už vyššie spomenula, zločin agresie bol síce súčasťou Štatútu od okamihu jeho vzniku, avšak proces tvorby definície tohto zločinu bol problematický a nakoniec aj odložený na ďalších 7 rokov, ako náhle bude doplnené príslušné ustanovenie v súlade s Chartou OSN na jednej z hodnotiacich konferencií, ktoré sa budú konať každých sedem rokov po vstupe Štatútu v platnosť (článok 5, odsek 2 Štatútu).⁵⁹

Situácia sa zmenila v roku 2010, keď sa v dňoch 31.5. – 11.6. 2010 v ugandskom hlavnom meste Kampale konala prvá revízna konferencia Rímskeho štatútu MTS. Konferencie sa zúčastnilo viac ako 4900 delegátov z viac ako 90 krajín sveta.⁶⁰ Zástupcovia zmluvných strán MTS, signatárskych ale aj nezmluvných štátov na nej diskutovali mimo iného aj o návrhu definície zločinu agresie. Konferencia bola v tomto smere úspešná, a MTS sa stal od dôb Norimberského tribunálu prvým medzinárodným trestným súdom, ktorý získal právomoc súdiť jednotlivca za zločin agresie.

K úspechu konferencie sa vyjadril aj generálny tajomník OSN Ban Ki-moon, ktorý v Článku „Čas zodpovednosti“ spomínal za položenie základov MTS v Ríme, roku 1998, a ďalej uviedol: „Po dvanástich rokoch sa predstavitelia štátov schádzajú znovu, tentokrát v ugandskom hlavnom meste Kampale, na prvej revíznej konferencii Rímskeho štatútu MTS. Je to veľká príležitosť nie len k ohliadnutiu späť, ale predovšetkým k výhľadu do budúcnosti. Nesmieme dopustiť, aby zločiny proti ľudskosti ostávali nepotrestané, alebo ešte lepšie dosiahnuť toho, aby boli celkom eliminované....Je to vskutku historický zvrat. Éra beztrestnosti je minulosťou. Namiesto toho sme svedkami síce pomalého, ale zreteľného zrodzenia veku zodpovednosti...“⁶¹

Po dvoch týždňoch intenzívnych debát a po rokoch prípravných prác, dňa 11.6.2010 na revíznej konferencii Rímskeho štatútu MTS, bol súhlasne prijatý Dodatok k Štatútu (ďalej len „Dodatok“), ktorý obsahuje definíciu zločinu agresie a procesné podmienky stanovujúce

---

⁵⁹ Rímsky štatút, článok 5 odsek 2 stanovuje: „Jurisdikciu nad zločinom agresie bude Súd vykonávať až potom, keď bude v súlade s článkom 121 a 123 prijaté ustanovenie definujúce tento zločin a stanovujúce podmienky, za ktorých môže Súd vykonávať jurisdikciu vo vzťahu k tomuto zločinu. Toto ustanovenie bude zlučiteľné s príslušnými ustanoveniami Charty Organizácie spojených národov“.

⁶⁰ Portál verejnej správy Českej republiky. *Smluvní strany Rímskeho štatútu Mezinárodného trestného soudu definovaly zločin agrese* (online). 2010 (cit. 5.8.2010). Dostupné na : <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/_s.155/10202?docid=128057>.

⁶¹ Informační centrum OSN v Praze. *Revizní konference Rímskeho štatútu Mezinárodného trestného soudu (ICC): Čas odpovědnosti* (online). 2010 (cit. 5.8.2010). Dostupné na: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1615>>.

jurisdikciu MTS nad týmto zločinom. Podmienky nadobudnutia účinnosti tohto Dodatku stanovujú, že MTS nebude môcť vykonávať jurisdikciu nad zločinom agresie skôr ako po 1.1.2017 a to po tom, čo zmluvné strany prijmu rozhodnutie, ktoré aktivuje jurisdikciu MTS voči tomuto zločinu.⁶²

Dodatok v odseku 1 ruší článok 5 odsek 2 Štatútu a v odseku 2 vkladá za článok 8 Štatútu („Vojnové zločiny“), článok 8 *bis* („Zločin agresie“). Článok 8 *bis* definuje „Zločin agresie“ ako plánovanie, prípravu, zahájenie alebo uskutočnenie aktu agresie osobou vo vedúcom postavení. Čo je dôležité, definícia zahŕňa bezpodmienečnú požiadavku, že akt agresie musí predstavovať evidentné porušenie Charty OSN.

Následne v odseku 2 článku 8 *bis* Štatút MTS definuje samotný „akt agresie“ ako použitie ozbrojenej sily jedným štátom namierený voči suverenite, územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti iného štátu, a to bez oprávnenia nutnosti sebaobrany alebo bez oprávnenia Rady bezpečnosti OSN. V pokračovaní odseku 1 uvádza, že ktorékoľvek z jednaní uvedených pod písm. a) až g), bez ohľadu na vyhlásenie vojny, bude v súlade s Rozhodnutím Valnej hromady OSN č.3314 (XXIX) zo 14.12.1974 považované za akt agresie. Ako príklad uvádzam inváziu alebo útok ozbrojených síl, bombardovanie, blokádu prístavov alebo pobreží za použitia ozbrojených síl.⁶³

V súvislosti s predmetným Dodatkom, by som ešte rada dodala pár dôležitých informácií. Dodatok vsunul za článkom 15 Štatútu MTS („Žalobca“), článok 15 *bis* („Výkon jurisdikcie nad Zločinom agresie“), za ním ešte jeden článok, a to článok 15 *ter* („Výkon jurisdikcie nad Zločinom agresie – odporúčenie Rady bezpečnosti) a doplnil, alebo nahradil aj ďalšie články Štatútu (články 25, 9, 20).

Jurisdikcia *ratione temporis* zločinu agresie

Dodatok bol súhlasne prijatý v súlade s článkom 5, odsekom 2 Štatútu a účinnosti nadobudne podľa článku 121, odseku 5 Štatútu. Avšak, obe ustanovenia článkov 15 *bis* a 15 *ter* stanovujú, že aby MTS mohol vykonávať jurisdikciu nad zločinom agresie, musia byť splnené kumulatívne dve podmienky, a to:

- najmenej 30 zmluvných štátov musí ratifikovať, alebo prijať Dodatok, a

---

⁶² ZAVALA, Osvaldo. *The Crime of Agression* (online). Coalition for the International Criminal Court, 2010 (cit. 5.8.2010). Dostupné na: < <http://www.iccnw.org/?mod=aggression>>.

⁶³ Podrobnejšie viz v pôvodnom znení: Resolution RC/ Res.6, Annex I – Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the Crime of Agression.

- musí byť prijaté rozhodnutie dvoma tretinami zmluvných štátov, v ktorom bude aktivovaná jurisdikcia MTS, a to kedykoľvek po 1.1.2017.⁶⁴

Nájdienie spoločnej zhody nad definíciou tohto zločinu a procesnými podmienkami výkonu jurisdikcie MTS vyjadruje hlboké odhodlanie štátov posilňovať vládu práva a procesnú ochranu ľudských práv na medzinárodnej úrovni. Jedná sa o jeden z najvýznamnejších krokov medzinárodného spoločenstva od prijatia Charty OSN.⁶⁵

3.4.2. Zločin genocídy

Ako som už vyššie spomenula, definícia genocídy bola prevzatá z čl. II Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy (1948). Prekvapujúce je, že relevantná judikatúra k výkladu genocídy je dosť chudobná. Medzinárodný súdny dvor síce potvrdil, že táto definícia odráža obyčajové právo, ale príliš k výkladu čl. II Konvencie neprispel.

Článok 6 Štatútu obsahuje obecnú definíciu, na ktorú nadväzuje výpočet piatich skutkov, z ktorých ktorýkoľvek môže naplniť zločin genocídy. Aby sa tak stalo, musia byť súčasne naplnené obecné definičné znaky uvedené v úvodnej vete : „Pre účely tohto Štatútu sa “genocídou“ rozumie ktorýkoľvek z nižšie uvedených činov spáchaný v úmysle zničiť úplne alebo čiastočne niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu ako takú.“⁶⁶

Podotýkam, že k spáchaniu genocídy ako jedného z najzávažnejších zločinov je nutný úmysel. V prípade, že nie je možné, alebo je veľmi ťažké úmysel dokázať, neznamenalo by to beztrestnosť páchatel'a, stále by daný akt mohol byť posudzovaný ako zločin proti ľudskosti, vojenský zločin, alebo snád' aj “obyčajný“ trestný čin. Úmysel sa ďalej musí vzťahovať na zničenie, či už úplne, alebo čiastočne, niektorej národnej, etnickej, rasovej alebo náboženskej skupiny. Účelom takto formulovanej definície bolo zamedziť tomu, aby za zločin genocídy bol stíhaný a následne súdený páchatel', ktorý sa dopustil ojedinelého aktu rasovo motivovaného násillia.

---

⁶⁴ ZAVALA, Osvaldo. *The Crime of Agression* (online). Coalition for the International Criminal Court, 2010 (cit. 6.8.2010). Dostupné na: < <http://www.iccnw.org/?mod=aggression>>.

⁶⁵ Portál veřejné správy České republiky. *Smluvní strany Římského statutu Mezinárodního trestního soudu definovaly zločin agrese* (online). 2010 (cit. 6.8.2010). Dostupné na : < http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/_s.155/10202?docid=128057>.

⁶⁶ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s.129.

Päť skutkových podstát, ktorými je doplnená obecná definícia a ktoré boli doslova prevzaté z čl. II Konvencie (1948):

a) *usmrtenie príslušníkov danej národnej, etnickej, rasovej alebo náboženskej skupiny*

K tomuto bodu by som rada uviedla, že oficiálne znenie tejto skutkovej podstaty v anglickom jazyku znie „*killing members of the group*.“ Pojem „*killing*“ sa obecné prekladá ako zabitie, čo má podľa môjho názoru bližšie k vražde ako k usmrteniu. Každopádne sa táto skutková podstata neviaže na neúmyselné zabitie.

b) *spôsobenie ťažkých telesných ublížení alebo duševných porúch členom takejto skupiny*

V tomto prípade sa vynára otázka, čo sa bude subsumovať pod pojem „*ťažkých telesných ublížení alebo duševných porúch*“. Jednak si to môže každý trestný tribunál posúdiť sám, ako napr. ICTR, ktorý pod tento termín vykladá širšie a subsumuje pod neho aj sexuálne násilie, znásilnenie, alebo sa môže inšpirovať komentárom Komisie pre medzinárodné právo, ktorá uviedla, že ujma na telesnom alebo duševnom zdraví spôsobená členom skupiny musí byť tak závažnej povahy, aby hrozila ich úplným alebo čiastočným zničením.⁶⁷

c)... *úmyselné uvedenie ktorejkoľvek skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privediť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie*

Do tejto skutkovej podstaty zaradzujeme napr. prípady deportácie, alebo tiež „vystavenie skupiny ľudí potrave na holé prežitie, systematickému vyhánaniu z domovov a zníženiu základných zdravotných služieb pod minimálnu potrebu“⁶⁸

d) *opatrenia smerujúce k tomu, aby sa v takej skupine bránilo rodeniu detí*

Pod takýmito opatreniami si môžeme predstaviť sterilizáciu, nútené potraty, oddelenie osôb rôzneho pohlavia a prekážky manželstva. Pre zaujímavosť opäť uvádzam ICTR, ktorý aj túto skutkovú podstatu interpretuje v širšej miere, keď vo svojom rozsudku zo dňa 2.9.1998 konštatoval, že za takéto opatrenia môže byť považované znásilňovanie v prípade, že znásilnená osoba odmieta následne rodiť deti.^{69, 70}

e) *násilné prevádzanie detí z jednej skupiny do inej*

---

⁶⁷ Podrobnejšie viz: Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind, dok. A/51/332, 1996, s.126.

⁶⁸ ICTR. Rozsudok zo dňa 2.9.1998, *The Prosecutor versus Jean-Paul Akayesu*, Case No. ICTR-96-4-T.

⁶⁹ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 132.

⁷⁰ ICTR. Rozsudok zo dňa 2.9.1998, *The Prosecutor versus Jean-Paul Akayesu*, Case No. ICTR-96-4-T.

To, či sú jednotlivé skutkové podstaty definované s dostatočnou presnosťou a či nebude potrebné rozšíriť, prípadne spresniť jednotlivé definície, ukáže až prax MTS.

3.4.3. Zločiny proti ľudskosti

Ustanovenie článku 7 Štatútu označuje za zločiny proti ľudskosti ktorýkoľvek z činov vymenovaných pod písmenami a) až k), spáchaný v rámci rozsiahleho alebo systematického útoku zameraného proti civilnému obyvateľstvu pri vedomí existencie takéhoto útoku. Kategóriu týchto zločinov bolo treba detailne prepracovať. Z definície totiž vyplýva, že sa jedná o akt zložený (viac jednaní v odlišných prípadoch) a nejde pritom o izolované činy jednotlivcov, ale o činy osôb, ktoré jednajú oficiálne, alebo len *de facto* menom štátu, popr. organizácie. Inými slovami sa jedná o činy jednotlivcov proti civilnému obyvateľstvu podporované štátom či na základe politiky štátu alebo nejakej organizácie.⁷¹

Článok 7 Štatútu pri vymedzení zločinov proti ľudskosti na jednej strane potvrdil posun, ku ktorému došlo od doby Norimberského tribunálu, a to v tom, že tento zločin môže byť spáchaný aj bez súvislosti s ozbrojeným konfliktom (tzv. *war nexus*), na druhej strane učinil súčasťou definície to, že ktorýkoľvek z uvedených činov musí byť spáchaný ako súčasť široko založeného alebo systematického útoku namiereného proti civilnému obyvateľstvu.⁷²

Dôvodom, pre ktorý boli zločiny proti ľudskosti zbavené spojitosti s ozbrojeným konfliktom bola obava, že sa stali nie príliš použiteľnou kategóriou, pretože by inak takéto jednanie bolo podradňované pod skupinu iných zločinov, konkrétne pod vojnové zločiny.⁷³

Činy, ktoré za vyššie uvedených podmienok napĺňajú skutkovú podstatu zločinov proti ľudskosti sú nasledujúce: (a) vražda, (b) vyhladzovanie, (c) zotročovanie, (d) deportácia obyvateľstva, (e) väznenie v rozpore so základnými pravidlami medzinárodného práva, (f) mučenie, (g) znásilnenie, sexuálne otroctvo, nútená prostitúcia, nútené tehotenstvo..., (h) perzekúcia z dôvodov politických, národných, etnických, kultúrnych, náboženských či z dôvodu pohlavia, (i) nedobrovoľné miznutie osôb, (j) zločin apartheidu, (k) neľudské činy úmyselne spôsobujúce veľké útrapy.

V odseku 2 článku 7 sú definované jednotlivé pojmy. Rada by som objasnila niektoré z nich, ktoré po prečítaní článku môžu byť zavádzajúce, alebo nejasné:

⁷¹ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné...*, Op. Cit. pod 2, s. 269.

⁷² ŠTURMA: *Význam přijetí Statutu...*, Op.Cit. pod 8, s. 11.

⁷³ ROBINSON, D. Defining „Crimes Against Humanity“ at the Rome Conference. *The American Journal of International Law*, 1999, vol. 93, No.9, s. 45.

- *Vyhladzovaním* sa rozumie uvedenie do životných podmienok, ktoré majú privodiť zničenie časti obyvateľstva, mimo iné znemožnenie prístupu k potravinám a liekom. Daná skutková podstata sa veľmi podobá jednému z prípadov genocídy (článok 6 písm. c), ale odlišuje sa práve absenciou genocídneho úmyslu : „zničiť úplne alebo čiastočne niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu ako takú“. Jedná sa v podstate o vzťah špeciality (genocída) a subsidiarity (vyhladzovanie ako zločin proti ľudskosti).⁷⁴
- *Zotročovaním* rozumieme výkon vlastníckych práv k osobe, vrátane výkonu takej právomoci, akou je obchodovanie s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi. Jedná sa o jednanie, ktoré je súčasťou „rozsiahleho alebo systematického útoku zameraného proti civilnému obyvateľstvu“. Musí sa ale jednať o páchanie uvedených činov v súlade s politickou líniou štátu alebo organizácie. Práve tento „politický“ prvok totiž odlišuje zločin proti ľudskosti od bežnej kriminálnej činnosti, ktorej cieľom je dosiahnutie finančného, alebo iného materiálneho zisku.⁷⁵
- *Nútené tehotenstvo* je pomerne nová skutková podstata, ktorá odráža skúsenosti zo zločinov páchaných a dokumentovaných v priebehu 90tych rokov. Rozumieme pod ňou nezákonné zbavenie osobnej slobody ženy, ktorá bola bez svojho súhlasu oplodnená s cieľom ovplyvniť etnické zloženie obyvateľstva alebo inak závažne porušiť medzinárodné právo.⁷⁶
- *Perzekúcia* znamená úmyselné a závažné zbavenie základných práv v rozpore s medzinárodným právom z dôvodu identity skupiny alebo kolektívu.⁷⁷
- *Nedobrovoľné miznutie osôb* znamená zatýkanie, väzbu alebo únosy osôb štátom, alebo politickou organizáciou, a následné odmietnutie potvrdiť, že došlo k zbaveniu osobnej slobody, či podať informácie o mieste pobytu týchto osôb, s úmyslom dlhodobo držať tieto osoby mimo dosah zákonom zaručenej ochrany.⁷⁸

3.4.4. Vojnové zločiny

Článok 8 Štatútu udeľuje MTS jurisdikciu nad vojnovými zločinnými, „zvlášť, ak sú páchané ako súčasť plánu či politickej línie alebo ako súčasť rozsiahleho páchania trestnej činnosti tohto typu.“ Slovo „zvlášť“ si v tomto prípade môžeme vysvetliť tak, že v záujme

⁷⁴ Aktuálne znenie: Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, článok 7, odsek 2, písmeno b).

⁷⁵ Tamtiež, písmeno c).

⁷⁶ Aktuálne znenie: Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, článok 7, odsek 2, písmeno f).

⁷⁷ Tamtiež, písmeno g).

⁷⁸ Tamtiež, písmeno i).

medzinárodného spoločenstva je možný za určitých okolností aj postih jednotlivých vojnových zločinov (nie len ich dlhodobého páchania).

Článok 8 je jedným z najdlhších a najzložitejších ustanovení Štatútu. V záujme právnej istoty prináša kauzistickú definíciu vojnových zločinov. Aj napriek zložitým jednaniam a odporu niektorých štátov môžeme konštatovať, že sa nakoniec podarilo presadiť širokú definíciu týchto zločinov. Zahŕňa ako vážne porušenia Ženevských konvencií z roku 1949, tak iné závažné porušenia zákonov a obyčajou aplikovateľných v medzinárodnom ozbrojenom konflikte. Okrem toho sa ďalej vzťahuje aj na iné než medzinárodné, t.j. vnútorné ozbrojené konflikty, v prípade, ak sa jedná o závažné porušenie článku 3 spoločného pre všetky štyri Ženevské konvencie (1949) a iné závažné porušenia zákonov a obyčajou platných pre tento typ konfliktov.⁷⁹

Definícia sa však nevzťahuje na ozbrojené konflikty inej ako medzinárodnej povahy, nevzťahuje sa teda na prípady vnútorných nepokojov a napätí, napríklad na verejné nepokoje, izolované a sporadické násilné činy alebo iné činy podobnej povahy.

Odkazom na závažné porušenia Ženevských konvencií (1949), ktoré sa ako celok vzťahujú na medzinárodné ozbrojené konflikty, je dané, že takto kvalifikované vojnové zločiny je možné spáchať jedine v priebehu konfliktu medzinárodnej povahy.⁸⁰ Ako odsek 2, písmeno c) článku 8 Štatútu stanovuje, v prípade ozbrojeného konfliktu inej než medzinárodnej povahy, vážne porušenia článku 3, ktorý je spoločný štyrom Ženevským konvenciami z 12.8.1949 a najmä činy uvedené v bodoch i) až iv) páchané proti osobám, ktoré sa aktívne nezúčastnili nepriateľských akcií, vrátane príslušníkov ozbrojených síl ktorí zložili zbrane a tých, ktorý sú neschopný boja z dôvodu choroby, zranenia, zajatia alebo z akéhokoľvek iného dôvodu sú rovnako kvalifikované ako vojnové zločiny.

V súvislosti s článkom 8 Štatútu, by som rada zdôraznila, že je práve jemu patrí niekoľko prvenstiev. Jedná sa o najkomplexnejšie zhrnutie súčasného obyčajového medzinárodného práva vojnového a v prevažnej väčšine je aj vymenovaním kogentných pravidiel v tejto oblasti. Zároveň, spolu so Štatútom ICTR, ktorý ale reagoval na špecifickú situáciu a nie je tak podrobný, Štatút MTS po prvýkrát kvalifikoval porušovanie humanitárnych pravidiel v rámci vnútorného ozbrojeného konfliktu ako medzinárodne postihnuteľný vojnový zločin, zatiaľ čo pred tým bol tento jav trestaný len vnútroštátne, ako vnútorná vec štátu.⁸¹

---

⁷⁹ ŠTURMA: *Význam přijetí Statutu...*, Op. Cit. pod 8, s. 12.

⁸⁰ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 138-140.

⁸¹ Tamtiež.

3.5. Numerus clausus?

Otázka spojená s jurisdikciou MTS nesporne vyvoláva otázku, či okruh zločinov uvedených v článku 5 Štatútu je okruhom uzavretým, alebo je možné, že niekedy v budúcnosti bude obohatený o ďalšie zločiny, ktoré sú rovnako závažné, rovnako ohrozujú mier, bezpečnosť a blaho sveta a medzinárodné spoločenstvo je nimi dotknuté rovnako, ako zločini genocídy, vojnovými zločini, zločini proti ľudskosti a zločinom agresie.

Už v minulosti sa vyskytli snahy štátov ako je Srí Lanka, Turecko, Alžírsko alebo India, ktoré požadovali, aby bol do zoznamu zločinov uvedených v Štatúte zaradený aj zločin terorizmu. Tieto snahy bohužiaľ neboli úspešné. Nie preto, že by bol terorizmus považovaný za zločin slabšej povahy, ale preto, že aj napriek tomu, že na poli medzinárodného práva, v mnohých konvenciách týkajúcich sa terorizmu je tento zločin charakterizovaný desiatkami definícií, ale obecné prijateľná definícia medzinárodného terorizmu zatiaľ chýba.

Za pozornosť v tomto prípade stojí aj ďalší zločin, a to nedovoleného obchodovania s drogami. Už v roku 1989 Trinidad a Tobago podnietil obnovenie procesu vedúceho k vytvoreniu medzinárodného trestného súdu práve za účelom trestania drogových trestných činov páchaných vo veľkej miere. Táto, ale aj ďalšie karibské štáty v priebehu Rímskej konferencie znovu navrhli zaradenie nedovoleného obchodu s drogami vo veľkej miere do Štatútu MTS. Väčšina delegácií však zastávala názor, že tieto trestné činy nemajú rovnakú povahu ako zločiny uvedené v článku 5 Štatútu, a že oni samé, ale aj ich vyšetrovanie a dokazovanie je tak obsiahle, že by zahltili MTS.⁸²

Za zmienku stojí ešte jeden zločin, a to zločin žoldnierstva. Vo svojom návrhu Komorské ostrovy a Madagaskar navrhovali zaradiť do Štatútu MTS aj zločin žoldnierstva. Ich návrh obsahoval definíciu zhodnú s definíciou v Medzinárodnej konvencii proti najímaniu, používaniu, financovaniu a výcviku žoldnierov (1989)⁸³ Návrh však nezískal širšiu podporu, nebol zaradený do Štatútu, a na rozdiel od zločinov terorizmu a nedovoleného obchodovania s drogami o ňom nie je ani zmienka v Záverečnom akte Rímskej konferencie.

Čo s tým? Čo sa zločinu terorizmu a nedovoleného obchodovania s drogami týka, ostávajú dve možnosti: buď použiť jurisdikciu podľa Štatútu aj pre niektoré skutkové podstaty teroristických činov a činov spojených s nedovoleným obchodovaním s drogami, alebo sa na nasledujúcich hodnotiacich konferenciách, ktoré sa konajú raz za 7 rokov

⁸² ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 128.

⁸³ Konvencia, ktorá potrebuje pre vstup v platnosť 22 ratifikácií, doposiaľ nie je v platnosti. Podrobnejšie viz: *International Legal Materials*, 1990, s. 91n.

k tomuto problému vrátiť, a opätovne zhodnotiť ich zaradenie na zoznam zločinov v Štatúte MTS.

4. Princíp komplementarity

4.1. Komplementarita obecné

Pojem komplementarita môžeme obecné chápať ako schopnosť sa doplňovať.⁸⁴ Pre výkon právomocí MTS je princíp komplementarity základným princípom. Ako som už spomenula v predchádzajúcich kapitolách, MTS nezakotvuje primárnu jurisdikciu súdu pred súdmi vnútroštátnymi, ale je založený na princípe opačnom, teda na primáte jurisdikcie národnej. To znamená, že stíhanie konkrétnych zločinov je primárne vecou štátu, na ktorého území, alebo ktorého občanmi bol zločin spáchaný. MTS sa angažuje až v prípade, že tieto štáty nie sú schopné alebo ochotné dodržať svoj záväzok.

Rímsky štatút uvádza princíp komplementarity na dvoch miestach. Už v ustanoveniach Preambule zdôrazňuje, že: „*Medzinárodný trestný súd ustanovený podľa tohto Štatútu bude komplementárny voči národným trestným jurisdikciám*“⁸⁵ a následne v článku 1 Štatútu uvádza mimo iné aj to, že MTS bol ustanovený ako súd, ktorý je oprávnený vykonávať jurisdikciu nad osobami pre najzávažnejšie zločiny na poli medzinárodného práva, ale voči národným trestným jurisdikciám má komplementárnu úlohu.

Komplementarita je výslovne spomenutá jedine v týchto dvoch ustanoveniach Štatútu. Rímsky štatút žiadnu inú, konkrétnejšiu definíciu komplementarity neobsahuje. Najdôležitejším ustanovením, ktoré upravuje zákonnú kostru komplementarity, je bezpochyby článok 17 „Otázky prípustnosti“. Ďalšie dôležité ustanovenia Štatútu sú článok 18 „Predbežné rozhodnutia o prípustnosti“ a článok 15 „Žalobca“.⁸⁶ K týmto ustanoveniam by som ešte rada doplnila jeden zo základných princípov trestného práva vôbec, a to princíp „Ne bis in idem“, ktorý je obsahom článku 20 Štatútu, a to hlavne na jeho prípustné výnimky, ktorým sa budem bližšie venovať v časti 5.3. mojej diplomovej práce.

4.2. Konflikt medzi národnými a medzinárodnými jurisdikciami

V súvislosti s medzinárodným trestným právom, môžeme konflikt medzi národnými a medzinárodnými jurisdikciami považovať za relatívne mladý. Jeho začiatok sa datuje spolu so vznikom vojnových tribunálov OSN na začiatku 90. rokov. Oba tribunály, tak ako ICTY, tak aj ICTR vo svojich štatútoch výslovne uvádzajú nadradenosť ich jurisdikcie nad

---

⁸⁴ KUČERA, Radek & daughter. *Slovník cizích slov* (online). ABY.cz, (cit. 31.8.2010). Dostupné na <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=Komplementarita>.

⁸⁵ „Emphasizing that the International Criminal Court established under this Statute shall be complementary to national criminal jurisdictions“.

⁸⁶ RAZESBERGER, Florian. *The International Criminal Court-The Principle of Complementarity*. Germany: Peter Lang GmbH, 2006. s. 21.

jurisdikciou národných súdov. Oba štatúty stanovujú, že Tribunály a národné sudy budú mať v zásade spoločnú jurisdikciu, avšak zároveň stanovujú, že „v ktoromkoľvek štádiu konania bude mať Medzinárodný tribunál prioritu nad národnými súdmi.“⁸⁷ V súvislosti s prioritou právomocí oboch tribunálov súvisí aj skutočnosť, že na rozdiel od MTS, ktorý bol ustanovený medzinárodnou zmluvou, oba tribunály vznikli na základe rezolúcie Rady bezpečnosti OSN.⁸⁸

Štatút Špeciálneho súdu pre Sierra Leone, ktorý bol taktiež založený rezolúciou Rady bezpečnosti OSN⁸⁹, už ale vyzerá byť ovplyvnený Rímskym štatútom. Štatút súdu pre Sierra Leone síce stanovuje, že Špeciálny súd pre Sierra Leone a vnútroštátne sudy Sierra Leone budú mať spoločnú jurisdikciu, ďalej podobne ako je to u *ad hoc* tribunálov, Štatút súdu pre Sierra Leone priznáva Špeciálnemu súdu prioritnú jurisdikciu, obsahuje však aj určitý stupeň komplementarity: „Akýkoľvek priestupok spáchaný členom mierovej misie, alebo osobou, ktorá sa účastní mierovej misie prítomnej na území Sierra Leone, v súlade so Štatútom Mierovej zmluvy uzatvorenej a platnej medzi OSN a vládou Sierra Leone (...) bude spadať do primárnej jurisdikcie vysielajúceho štátu.“ Predsa ale: „v prípade, že vysielajúci štát je neochotný alebo neschopný skutočne viesť vyšetrovanie, alebo stíhanie, môže súd, ak je k tomu oprávnený Radou bezpečnosti na návrh ktoréhokoľvek štátu, vykonávať jurisdikciu nad touto osobou.“⁹⁰ V znení tohto ustanovenia sú použité tie isté slová, ako v článku 17 odseku 1 Štatútu. Avšak v tomto prípade je pozícia Špeciálneho súdu pre Sierra Leone slabšia ako pozícia MTS, keďže Špeciálny súd pre Sierra Leone nemôže urobiť rozhodnutie o „neochote alebo neschopnosti“ sám ale táto úloha je zverená Rade bezpečnosti, ktorá môže konať na základe podnetu ktoréhokoľvek štátu.⁹¹

Prielom dovedy zavedenej zvyklosti, ktorá zavádzala prioritnú jurisdikciu vytvorených medzinárodných trestných tribunálov nad jurisdikciami vnútroštátnych súdov, znamenal až vznik MTS. MTS nie je iba trestným súdom, ale rovnako aj súdom medzinárodným, do ktorého právomoci náleža posúdiť vhodnosť a primeranosť jednaní národných súdov. Aby tento stály súd mohol prevziať *povinnosť* trestného postihu páchatel'ov zločinov podľa medzinárodného práva, musí mať aj kompetenciu z vlastnej iniciatívy pristúpiť ku konkrétnemu trestnému konaniu. Akokoľvek túto *povinnosť* môže uplatniť len voči účastníckym štátom danej zmluvy, aktivizuje sa zmienená *povinnosť* až vtedy, keď inak

⁸⁷ Zrovnaj s Článkom 9 odsekom 2 Štatútu ICTY a Článkom 8 odsekom 2 Štatútu ICTR.

⁸⁸ ICTY bol založený rezolúciou Rady bezpečnosti číslo 827 zo dňa 25.5.1993 a ICTR bol založený rezolúciou Rady bezpečnosti číslo 955 zo dňa 8.11.1994.

⁸⁹ Rezolúcia Rady bezpečnosti číslo 1315 zo dňa 14.8.2000.

⁹⁰ Vid'. Článok 1 odsek 2,3 Štatútu Špeciálneho súdu pre Sierra Leone.

⁹¹ RAZESBERGER: *The International Criminal Court...*, Op. Cit. pod 82, s. 23.

príslušný územný štát tento jemu (obecným medzinárodným právom) uložený trestný postih neuskutoční (článok 17 písmeno a) Štatútu). Tým je tiež vyjadrená prednosť národnej trestnej jurisdikcie (*the primacy of national jurisdiction over criminal acts is recognized vis-à-vis the ICC*) a tým tiež prvotná zodpovednosť územného štátu predmetný postih páchania spomenutých zločinov vykonať.⁹²

4.2.1. Obecné princípy trestného práva

Obecne sa v trestnom práve uplatňuje niekoľko základných princípov. V prvej rade sa jedná o *princíp personality*, ktorý stanovuje pôsobnosť vnútroštátneho práva zmluvných štátov k trestnému postihu vlastných občanov za trestné činy spáchané kdekoľvek. S princípom personality ďalej súvisí *princíp aktívnej personality*, ktorý zakazuje vydanie občana zmluvného štátu k trestnému stíhaniu, alebo k výkonu trestu cudziemu štátu, a *princíp pasívnej personality*, ktorý slúži na ochranu vlastných štátny príslušníkov pred útokmi namierenými proti nim.^{93 94}

S ratifikáciou Štatútu sa však jeho ustanovenia vzťahujú na jednotlivé zmluvné strany. Podľa článku 58 Štatútu „*prípravný senát vydá na žiadosť žalobcu kedykoľvek po zahájení vyšetrovania zatýkací rozkaz na osobu, pokiaľ na základe posúdenia žiadosti a dôkazov a iných informácií poskytnutých žalobcom uzná, že (a) je dôvodné podozrenie, že osoba sa dopustila zločinu spadajúceho do jurisdikcie súdu...*“ Podľa článku 59 Štatútu „*zmluvná strana, ktorá obdržala žiadosť o predbežnú väzbu či zatknutie a predanie osoby, bez zbytočného odkladu podnikne kroky k zaisteniu tejto osoby...*“. V predmetnom článku sa ďalej uvádza, že tak učiní v súlade so svojimi, t.j. vnútroštátnymi zákonmi, nakoľko MTS nemá ani policajný, ani iný vyšetrovací alebo donucovací aparát. Dôležité v tomto prípade je však podotknúť to, že sa tak deje jedine vtedy, ak takto personálne príslušný štát svoju právomoc nevykoná, prípadne vykoná, avšak nie dostatočne.⁹⁵

Ako ďalší princíp sa v trestnom práveobecne uplatňuje *princíp teritoriality*, podľa ktorého sa trestnosť činu spáchaného na území toho ktorého štátu posudzuje podľa vnútroštátneho právneho poriadku daného štátu. Použitie predmetného právneho poriadku je podmienené spáchaním trestného činu na území danej republiky, bez ohľadu na štátnu

⁹² ČEPELKA, ŠTURMA: *Mezinárodní právo veřejné*, Op. Cit. pod 21, s. 789.

⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007. s. 65-66.

⁹⁴ Čo sa týka pasívnej personality, tento titul je uznávaný iba niektorými právnymi poriadkami a iba v niektorých zmluvách, a tak zakladá doplnkovú príslušnosť vo vzťahu k teritoriálnej a personálnej príslušnosti.

⁹⁵ ČEPELKA, ŠTURMA: *Mezinárodní právo veřejné*, Op. Cit. pod 21, s. 790.

príslušnosť páchatel'a.⁹⁶ V tomto prípade opäť odkazujem na princíp komplementarity, ako jeden z hlavných princípov MTS, podľa ktorého povinnosť MTS trestný postih realizovať sa aktivuje až dodatočne, v prípade, že štát nebude ochotný alebo schopný trestný postih realizovať.

Rovnaký režim ako pre princíp teritoriality, platí aj pre *zásadu registrácie*, ktorá stanoví, že zákon toho ktorého štátu sa vzťahuje na trestné činy spáchané na palube lode, alebo iného plavidla, alebo lietadla, či iného dopravného prostriedku, ktoré sú registrované v danom štáte (neplieť s *princípom vlajky* – podstatné je, či je príslušný dopravný prostriedok aj reálne registrovaný v príslušnom štáte, pretože v prípade nastanej situácie, kedy vlajka nebude odpovedať registrácii, bude rozhodná registrácia príslušného dopravného prostriedku).⁹⁷ Ako som už vyššie spomenula, článok 12 Štatútu vzťahuje jurisdikciu MTS nie len na územie štátu, na ktorom došlo k predmetnému jednaniu, ale aj na palubu lode alebo lietadla štátu registrácie. Opäť dávam do pozornosti princíp komplementarity – až v prípade, že vnútroštátne súdy neuspeli alebo zlyhajú, nastupuje možnosť stíhania MTS.

Princíp univerzality sa vzťahuje na trestné činy spáchané cudzincom v cudzine alebo na osobu bez štátnej príslušnosti v cudzine. Zásada univerzality sa týka trestných činov, ktoré útočia na samotné princípy ľudstva – trestné činy proti ľudskosti, mieru a trestné činy vojnové.⁹⁸ V súčasnej dobe, sa objavuje čoraz viac prípadov, kedy vnútroštátne súdy začínajú pracovať na princípe *univerzálnej jurisdikcie*. Termín univerzálna jurisdikcia znamená, že súdy v rôznych zemiach môžu zahájiť konanie proti osobe podozrivej zo spáchania zločinov ktoré sú tak ohavné, že každá zem má záujem na ich stíhaní bez ohľadu na štátnu príslušnosť páchatel'a alebo obete.⁹⁹ Laicky povedané: na základe univerzálnej jurisdikcie môžeme stíhať Rwand'ana za zločiny ktorých sa dopustil na území Rwandy, ak ho chytíme na našom území.

Účelom Štatútu MTS je založiť jurisdikciu súdu komplementárnu k jurisdikcii teritoriálne alebo personálne kompetentných štátov, nie však jurisdikciu MTS, ktorá by bola subsidiárna k výkonu jurisdikcie akýmkoľvek štátom, napríklad na základe princípu univerzality. V takomto prípade by sa význam MTS úplne marginalizoval.¹⁰⁰

---

⁹⁶ JELINEK: *Trestní právo procesní*, Op. Cit. pod 89, s. 62.

⁹⁷ Tamtiež, s. 62-63.

⁹⁸ Bližšie viď. Aktuálne znenie : zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., §7

⁹⁹ KOPAL, Jiří. *Mezinárodní spravedlnost očima nevládní organizace* (online). blisty.cz, 26.2.2002 (cit. 7.8.2010). Dostupné na < <http://www.blisty.cz/2002/2/27/art9983.html>>.

¹⁰⁰ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 147.

4.3. Význam princípu komplementarity

Autori Rímskeho štatútu si vybrali netradičný spôsob ako vyriešiť problém konkurujúcich si jurisdikcií na národnom a medzinárodnom stupni. Je nutné spomenúť, že MTS vo forme nezávislého súdu, ktorého príslušnosť môže byť daná nie len Radou bezpečnosti, ale aj zmluvnými stranami a samotným prokurátorom, by nikdy nemohol vzniknúť bez toho, aby jeho jurisdikcia bola obmedzená princípom komplementarity.

Po podpise Štatútu 120timi štátmi, dňa 17.7.1998, bol Rímsky štatút charakterizovaný ako ťažko vybojovaný kompromis medzi štátmi, ktoré sústredili značnú pozornosť na svoju suverenitu. Úplne nezávislý súd, s mandátom prevziať prípady národných jurisdikcií za každej situácie, by bol neprijateľný pre všetky vyjednávajúce štáty. Aby sa vyhlo obave možných politicky motivovaných trestných stíhaní, zahrnuli autori do Štatútu detailnejší kontrolný mechanizmus.¹⁰¹

Okrem výhrady možného spolitizovania MTS, sa uvádzali aj ďalšie dôvody proti prijatiu Štatútu, a to predovšetkým výhoda vedenia trestného konania na národnej úrovni. V súvislosti s tým sa uvádzalo, že vnútroštátne súdy sú v oveľa výhodnejšej pozícii pre súdenie trestných činov. Za prvé, vnútroštátne inštitúcie sú už založené, fungujú, a sú akceptované obyvateľstvom, za druhé, národné súdy majú lepší prístup k preskúmaniu miesta činu, vypočutiu svedkov a predvedeniu ďalších druhov dôkazov, a za tretie, že súdny úradníci sú oboznámení s okolnosťami a pozadím situácie, a organizácia, výkon a zákonodarná moc vo vnútri štátu sú už dávno zabehnuté. Žalobca sa navyše môže spoľahnúť na dôverne známe precedensy a pravidlá, obaja – žaloba aj obhajoba budú pravdepodobne menej nákladné, jazyková bariéra bude minimalizovaná, atď.

MTS, ktorý by konkuroval národným jurisdikciám, ktorý by bol oprávnený prebrať národným súdom prípady bez akéhokoľvek odôvodnenia a akejkolvek možnosti vnútornej kontroly, by sa v okamihu zmenil z nezávislej súdnej inštitúcie na politický orgán, a tým by bol v rozpore so svojim pôvodným zámerom.¹⁰²

Na základe spomenutých a iných dôvodov, by bolo podľa oponentov zriadenia MTS nerozumné vytvoriť medzinárodnú trestnú inštitúciu, ktorá by operovala na míle ďaleko od miesta, kde došlo k spáchaniu trestného činu, ktorej chýba prístup k tomu, aby zahájila vyšetrovanie na pevnom základe, tak, ako jej chýba potrebné zázemie, ktoré by garantovalo stanovený medzinárodný štandard.

---

¹⁰¹ RAZESBERGER: *The International Criminal Court...*, Op. Cit. pod 82, s. 24-25

¹⁰² Tamtiež, s. 25-26.

Na základe všetkých týchto a mnohých ďalších argumentov je zrejmé, že k tomu, aby bolo možné dať vzniknúť tak silnej inštitúcii, akou je MTS, ktorá je v prípade nastania určitých okolností v Štatúte uvedených oprávnená zahájiť, viesť vyšetrovanie a potrestať páchatel'a zločinu aj proti vôli národných súdov, ktoré by v danom prípade ostali nečinné a páchatel' nepotrestaný, bolo nutné dosiahnuť určitý kompromis, ktorý v tomto prípade spočíval v zavedení princípu komplementarity do jurisdikcie MTS. Odsek 6 Preambule Štatútu pripomína, že „je povinnosťou každého štátu vykonávať svoju trestnú jurisdikciu nad osobami zodpovednými za medzinárodné zločiny“. Komplementarita zabraňuje zahľteniu MTS nadmerným množstvom prípadov, a súčasne zaisťuje, aby MTS fungoval ako orgán poslednej inštancie (*ultima ratio*), ktorý sa angažuje jedine vtedy, ak zlyhá národná rovina a ak hrozí beztrestnosť páchatel'ov mimoriadne závažných zločinov.¹⁰³

Záverom by som dodala, že princíp komplementarity je významný aj z mnohých ďalších dôvodov. Jednak rešpektuje štátnu suverenitu, ďalej prispieva k vyvráteniu podozrení týkajúcich sa politicky motivovaných trestných stíhaní, v neposlednej rade podporuje štáty v snahe naplniť povinnosť vyplývajúcu pre nich (nie len) z Preambuly Štatútu, t.j. vyšetrovať a viesť trestné stíhanie vo veciach, ktoré spadajú do jurisdikcie toho ktorého štátu, a nesmieme opomenúť fakt, že princíp komplementarity zdôrazňuje úlohu MTS ako dozorného orgánu nad postupmi národných súdov v zmysle tom, aby boli v súlade so štandardami stanovenými v Rímskom štatúte.

---

¹⁰³ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 7.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

5. Princíp komplementarity v Rímskom štatúte

Ako som už uviedla v predchádzajúcej kapitole, princíp komplementarity je výslovne zmienený na dvoch miestach Rímskeho štatútu, a to v odseku 10 Preambule Štatútu a v článku 1 Štatútu. Žiaden ďalší článok princípu komplementarity nezmieňuje, a samotný Štatút ani neobsahuje jeho definíciu.

5.1. Jurisdikcia vs princíp komplementarity

Ešte pred tým, ako začnem rozoberať základné ustanovenie upravujúce komplementaritu v Štatúte, rada by som uviedla pre spresnenie na pravú mieru, že pojem komplementarita nie je synonymum pojmu jurisdikcia. Vedľa právomoci/príslušnosti (*jurisdiction*) je nutné rozlišovať prípustnosť konania pred MTS (*admissability*), ktorý práve môžeme považovať za synonymum pojmu komplementarity, a ktorý je upravený v Štatúte, v článku 17.¹⁰⁴ Otázky prípustnosti veci (či už vo fáze vyšetrovania alebo stíhania, predstavujú pomerne zložitú problematiku, ktorú je nutné odlišiť od otázky jurisdikcie súdu, aj keď oboje môže byť oprávnenými osobami za určitých podmienok napadnuté, a MTS musí o oboch otázkach v priebehu konania rozhodovať. Zatiaľ čo príslušnosť MTS je vymedzená vecným a časovým rozsahom jeho Štatútu a princípom komplementarity vo vzťahu k jurisdikcii teritoriálne alebo personálne kompetentného štátu (článok 5, 11 a 12), prípustnosť vyšetrovania či stíhania konkrétnej veci závisí ešte na splnení ďalších podmienok. To znamená, že za určitých okolností môže vec patriť do jurisdikcie súdu, ale ten ju nemôže vykonávať.¹⁰⁵

5.2. Článok 17 Štatútu

Článok 17 odsek 1 Štatútu uvádza štyri možné situácie, resp. prípady, ktoré si vyžadujú bližšie posúdenie, aby bolo možné rozhodnúť otázku príslušnosti MTS.¹⁰⁶ Podľa článku 17 odseku 1 Štatútu, „s ohľadom na odsek 10 Preambule a článok 1 Štatútu, Súd rozhodne, že vec je neprípustná, pokiaľ:

---

¹⁰⁴ Katedra ústavného a mezinárodného práva. *Historie mezinárodního práva trestního* (online). upol.cz, (cit. 7.8.2010). Dostupné na: < http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/ustavni-pravo/HISTORIE_MEZINARODNIHO_PRAVA_TRESTNIHO.pdf>.

¹⁰⁵ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op. Cit. pod 6, s. 146.

¹⁰⁶ EL ZEIDY, Mohamed M. *The principle of Complementarity in International Criminal Law*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. s. 160.

- (a) vyšetrowanie alebo stíhanie vo veci vedie štát, do ktorého jurisdikcie vec spadá, okrem prípadov, kedy je tento štát neochotný alebo neschopný skutočne viesť vyšetrowanie alebo stíhanie;
- (b) vyšetrowanie veci vedie štát, do ktorého jurisdikcie vec spadá, a tento štát sa rozhodol nestíhať konkrétnu osobu, okrem prípadov, kedy dôvodom rozhodnutia bola neochota alebo neschopnosť štátu skutočne viesť stíhanie;
- (c) daná osoba už bola súdená za skutky, ktoré sú predmetom sťažnosti, a konanie pred súdom nie je dovolené podľa článku 20 odsek 3;¹⁰⁷
- (d) vec nie je dostatočne závažná, aby zakladala dôvod k ďalšiemu postupu Súdu.

Z dikcie odseku 1 článku 17 vyplýva, že prípady, ktoré nespádajú pod písmená a) až d), sú pre MTS prijateľné. Posúdenie konkrétnej situácie je už ale záležitosťou súdu, najmä tiež pri riešení otázky, či určitá vec je, alebo nie je dostatočne závažná.¹⁰⁸ V prípade, že na základe kritérií uvedených v článku 17 odseku 1 je situácia, resp. prípad považovaný za neprijateľný, Štatút MTS pozastaví právomoci žalobcu rovnako, ako aj opatrenia súdnych komôr.¹⁰⁹

Ideálna situácia by nastala vtedy, ak by vnútroštátne súdne orgány vždy stíhali osoby ktoré sa dopúšťajú zločinov podľa medzinárodného práva. Týchto zločinov sa často dopúšťajú fyzické osoby, predovšetkým v postavení štátnych orgánov, ktorých protiprávne konanie je možné podradiť štátom, pričom dané porušenie sa potom kvalifikuje ako medzinárodný zločin štátu samotného. Uvedené medzinárodné zločiny sa plánujú a realizujú v kontexte s politickou líniou štátu a ich aktívnymi realizátormi sú osoby, ktoré zjavne a úmyselne používajú mechanizmu štátu pre zločinné ciele. Je to predovšetkým štát ktorý má povinnosť na základe medzinárodného práva trestne postihnúť previnilé osoby ktoré v postavení štátneho orgánu svojim chovaním spôsobili, že štát sa dostal do postavenia rušiteľa normy *iuris cogentis*.¹¹⁰ V prípade ale, že sa štát nechová v súlade s článkom 17 odsekom 1 písmenom a), prípadne b) a nepotrestá zodpovedné osoby, prichádza na rad právo akéhokoľvek štátu, ako člena medzinárodného spoločenstva túto osobu trestne postihnúť za zločiny, ktoré spáchala podľa medzinárodného práva. Už v rozsudku Norimberského tribunálu sa uvádzalo, že: „Skutočnosť, že vnútroštátne právo neukladá trest za čin,

¹⁰⁷ Zásada *ne bis in idem*.

¹⁰⁸ ŠTURMA: *Mezinárodní trestní soud...*, Op.Cit. pod 6, s. 147.

¹⁰⁹ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 159.

¹¹⁰ DAVID: *Zásada komplementarity neoslazuje...*, Op. Cit. pod 23, s. 141.

zakladajúci zločin podľa medzinárodného práva, nezavahuje páchatel'a zodpovednosti podľa medzinárodného práva“¹¹¹

5.2.1 Kritéria prípustnosti

Kritéria prípustnosti MTS viesť trestné stíhanie a potrestať páchatel'a môžeme rozdeliť do dvoch skupín, podobne, ako na predmetné kritéria nazeral prípravný senát v rozsudku prípadu „Lubanga“.^{112,113} Ako prvé senát hodnotil, či boli splnené kritéria pod písmenom a) až c), t.j.: či bolo vedené vyšetrowanie, alebo trestné stíhanie vo veci štátom, ktorý mal v danom prípade jurisdikciu, či súd na národnej úrovni dospel po riadne uskutočnenom vyšetrowaní k názoru, že v danom prípade nie je dôvod na vznesenie obžaloby, a či v prípade, že sa štát rozhodol danú osobu trestne nestíhať to bolo z dôvodu, že proti tejto osobe už bolo vznesené obvinenie, a že táto osoba už bola súdená pre skutky, ktoré sú predmetom sťažnosti, a preto následné zahájenie ďalšieho vyšetrowania a nadväzujúceho trestného stíhania by bolo v rozpore so zásadou *ne bis in idem*. Až následne nazeral na posledné zo štyroch kritérií uvedených v článku 17 odseku 1 Štatútu, a to na to, či daný prípad je dostatočne závažný, aby súd vo veci podnikol ďalšie kroky.

Podobne ale aj kritéria uvedené pod písmenami a) až c) sú dvojaké. Ako prvé Štatút uvádza požiadavku overiť si, či boli podniknuté kroky, v súvislosti s konkrétnou situáciou (konkrétnym prípadom), ktoré vyhovujú požiadavkám uvedeným v Štatúte. V tomto prípade je nutné upozorniť na to, že nie každé vyšetrowanie zahájené štátom, do ktorého jurisdikcie vec náleží, a nie každé stíhanie bude vyhovovať požiadavkám Štatútu. Následne potom musí byť splnená aj zmienená podmienka závažnosti.¹¹⁴

Na podmienku „dostatočnej“ závažnosti veci (*gravity of the case*) naráža žalobca pomerne často, stretáva sa s ňou na niekoľkých stupňoch počas súdneho konania. Článok 53 Štatútu, ktorý je prepojený s článkom 17 Štatútu, stanovuje povinnosť žalobcu po vyhodnotení všetkých poskytnutých informácií zahájiť vyšetrowanie, s výnimkou prípadov, kedy žalobca nenájde dostatočné dôvody k postupu podľa Rímskeho štatútu. V opačnom prípade, pri rozhodovaní o zahájení vyšetrowania žalobca zväži najmä to, či informácie, ktoré žalobca v priebehu vyšetrowania nahromadil, zakladajú dostatočnú domnienku toho, že došlo

¹¹¹ DAVID, Vladislav, SLADKÝ, Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Linde, 2004. s. 275.

¹¹² EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102. s. 160.

¹¹³ Trojčlenný predsúdny senát MTS vydal dňa 10.2.2006 zatýkací rozkaz na Thomasa Lubanu Dyilo za spáchanie vojnového zločinu „najimania detí mladších 15 rokov a ich využitie pre aktívnu účasť v konfliktoch na území Demokratickej republiky Kongo. Na základe zatýkacieho rozkazu bol Lubanga dňa 17.3.2006 vydaný súdom v Kinshase a prevezený do Haagu.

¹¹⁴ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 161.

alebo že dochádza k spáchaniu zločinu spadajúceho do jurisdikcie MTS. Ako ďalšie musí zhodnotiť, či vec je alebo bola prípustná podľa článku 17 Štatútu, a v neposlednej rade, či vzhľadom k závažnosti zločinu a záujmom obetí neexistuje podstatný dôvod domnievať sa, že by vyšetrowanie neslúžilo záujmom spravodlivosti.¹¹⁵ Následne odsek 2 písmeno c) článku 53 Štatútu uvádza na pravú mieru, čo nie je v záujme spravodlivosti, a kedy žalobca nenájde relevantný dôvod k zahájeniu trestného stíhania, keď stanovuje že : „*stíhanie nie je v záujme spravodlivosti vzhľadom ku všetkým okolnostiam prípadu, vrátane závažnosti zločinu, záujmu obetí a veku alebo chorobe údajného páchatela a jeho podiele na údajnom zločine*“. V súvislosti so závažnosťou by som ešte rada upozornila na odsek 4 Preambuly Štatútu, ktorá vo svojom znení uvádza, že „*najzávažnejšie zločiny, ktorými je dotknuté medzinárodné spoločenstvo ako celok, nesmú ostať nepotrešané, a že je nutné zaistiť ich účinné stíhanie...*“, a na článok 1 Štatútu, ktorý svojim znením podtrháva vyššie uvedené.

Je nutné uviesť si, že podmienka závažnosti spáchaného zločinu nie je v Štatúte uvedená len tak, okrajovo, ale že je potrebnou nutnosťou. Keby jej nebolo, súd by bol veľmi rýchlo zahľtený vyšetrowaním a trestným stíhaním zločinov spáchaných aj na tej najnižšej úrovni. Úlohou súdu však nie je trestne stíhať akýkoľvek spáchaný zločin spadajúci pod jeho jurisdikciu, ale sústrediť svoju pozornosť na osoby, ktoré sú koniec koncov prvotne zodpovedné za spáchanie tých najzávažnejších zločinov na poli medzinárodného práva.¹¹⁶

Vzhľadom na skutočnosť, že pojem „dostatočnej závažnosti“ nie je nikde v štatúte MTS bližšie špecifikovaný, je úlohou samotného MTS pomocou svojej budúcej judikatúry tento nedostatok odstrániť. Štatút MTS však obsahuje určité indikátory závažnosti, ako napríklad pri definícii zločinu genocídy, keď v článku 6 Štatútu definuje zločin genocídy ako „*úmysel zničiť úplne alebo čiastočne niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu ako takú*“, kde zvyšuje pravdepodobnosť, že takýto zločin bude spáchaný vo veľkej miere. Podobne v článku 7 Štatútu, ktorý pojednáva o zločinoch proti ľudskosti, môžeme indikátor závažnosti vidieť v definícii tohto zločinu, ako ktoréhokoľvek z činov uvedených nižšie v danom článku, ktoré sú spáchané „*v rámci rozsiahleho alebo systematického útoku zameraného proti civilnému obyvateľstvu*“. Indikátor závažnosti obsahuje aj definícia vojnových zločinov, ktorá v článku 8 Štatútu priznáva jurisdikciu MTS nad vojnovými

---

¹¹⁵ Štatút Medzinárodného trestného súdu, článok 53 odsek 1.

¹¹⁶ RAZESBERGER: *The International Criminal Court...*, Op. Cit. pod 82, s. 39.

zločinmi najmä vtedy, ak „sú páchané v rámci plánu alebo politickej línie alebo v rámci rozsiahleho páchania trestnej činnosti tohto typu“.¹¹⁷

5.2.2. Neochota štátu

V praxi môže nastať niekoľko situácií. Môže napríklad nastať situácia, že aj keď štát má prostriedky k tomu, aby páchatel'ov zločinov stíhal a potrestal, nemá často záujem takto urobiť, ba dokonca im v niektorých prípadoch poskytuje ochranu (ako príklad uvádzam situáciu v Rwande, kde zločiny páchali zástupcovia štátu, čo bol jeden z dôvodov, prečo ich štát chránil).

Ďalej môže nastať situácia, kedy štát má záujem na potrestaní páchatel'ov, nie je v jeho záujme poskytovať im azyl a chrániť ich, ale z určitého dôvodu nie je schopný túto svoju povinnosť splniť (napríklad v prípade, že po prehranej vojne neexistujú po určitú dobu štátne orgány, ktoré by fyzické osoby zodpovedné za spáchané zločiny potrestali).

Môže tak isto nastať ešte jedna situácia, a to situácia, kedy štát, do ktorého jurisdikcie náleží spáchaný zločin vyšetrovať a viesť trestné stíhanie proti nemu tak skutočne aj činí, prípad je ale aj napriek tomu považovaný za prípustný (*admissible*) pred MTS, a to vtedy, ak bolo náležite dokázané, že daný štát je „neochotný“ alebo „neschopný“ *skutočne* viesť vyšetrovanie, stíhanie alebo samotný súdny proces s osobami obžalovanými z mimoriadne závažných zločinov podľa medzinárodného práva. Čo je teda dôležité je to, aby súdy do ktorých jurisdikcie predmetný zločin náleží, *skutočne, vážne a seriózne* viedli vyšetrovanie, zahájili trestné stíhanie a aby v podobnom duchu viedli aj celý súdny proces.

Definovať pojem „neochota“ bolo veľmi náročné. K náročnosti zostaviť definíciu prispieval najmä fakt, že niektoré delegácie odmietali uznať akúkoľvek navrhovanú definíciu tohto pojmu. Mali za to, že poskytnúť MTS moc súdiť štáty (ich ochotu/neochotu) naráža na koncept štátnej suverenity tak ako aj za to, že to uvádza štát do neprijemnej, ba priam až trápnej pozície.¹¹⁸ V tomto prípade však už Štatút neponecháva pojem neochota výkladu judikatúry, ale sám stanovuje v odseku 2 článku 17, že „pre účely rozhodnutia o neochote štátu v určitej veci Súd zváži, s prihliadnutím k zásadám riadneho konania uznávaným medzinárodným právom, či nastali niektoré z uvedených skutočností:

---

¹¹⁷ RAZESBERGER: *The International Criminal Court...*, Op. Cit. pod 82, s. 40.

¹¹⁸ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 167.

- (a) *účelom konania či rozhodnutia na národnej úrovni bolo alebo je chrániť dotknutú osobu pred trestnou zodpovednosťou za zločiny spadajúce do jurisdikcie Súdu uvedené v článku 5 Štatútu;*
- (b) *v konaní nastali neopodstatnené prieťahy, ktoré za daných okolností nie sú zlučiteľné s úmyslom postaviť dotknutú osobu pred súd;*
- (c) *konanie nebolo alebo nie je vedené nezávisle alebo nestranne a spôsob jeho vedenia nie je za daných okolností zlučiteľný s úmyslom postaviť dotknutú osobu pred súd.*

Čo sa písmena a) týka, pri hodnotení a posudzovaní kvality súdneho systému toho ktorého štátu bude nutná vysoká miera obozretnosti, aby Medzinárodnému trestnému súdu nemohla byť vytýkaná prípadná subjektivita. Táto podmienka vyžaduje od žalobcu, aby dokázal „odlišný úmysel na strane štátu, ktorý je v rozpore s už prebiehajúcim, verejne prezentovaným konaním“. Na druhej strane kritéria pod písmenami b) a c) sa výčitiek subjektivity obávať nemusia. „Neopodstatnené prieťahy“ a „konanie, ktoré nie je alebo nebolo vedené nezávisle alebo nestranne“, samo o sebe stanovuje určité objektívne hranice pri ich hodnotení a posudzovaní, a tým ich robí menej subjektívnymi.

Samozrejme ani v tomto prípade nemôžeme opomenúť fakt, že aj v prípade aplikovania medzinárodných štandardov pri hodnotení a posudzovaní súdneho konania na „národnej“ pôde bude prvok subjektivity vždy prítomný, a jeho sila sa bude prípad od prípadu odlišovať a bude závisieť na okolnostiach každého prípadu.¹¹⁹

Ako ďalšie by som rada venovala pozornosť slovnému spojeniu „*chrániť dotknutú osobu pred trestnou zodpovednosťou*“ a to z toho dôvodu, že keď sa bližšie pozrieme na dikciu Štatútu v odseku 2 článku 17 vidíme, že tak ako písmeno a), tak aj písmená b) a c) smerujú k jednému a tomu istému, a to k ochrane osoby zodpovednej za spáchanie zločinov spadajúcich pod jurisdikciu MTS.

Je ťažké presne definovať toto slovné spojenie alebo stanoviť presné kritériá vymedzujúce kedy štát poskytuje ochranu páchatel'ovi zločinu, pretože to vo veľkej miere závisí na okolnostiach konkrétneho prípadu. V krátkosti by som ale uviedla aspoň náčrt toho, čo pod spomínané slovné spojenie môžeme zaradiť.

Obecne (nie len) podľa platného českého práva platí, že príslušné orgány postupujú v súlade so svojimi právami a povinnosťami uvedenými v zákone tak, aby bol zistený skutočný stav vecí o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu potrebnom pre

---

¹¹⁹ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 168.

rozhodnutie.¹²⁰ Výsledky vyšetrovania musia byť postavené na dôkladnej, objektívnej a nezávislej analýze všetkých dôležitých prvkov. V prípade teda, že orgány zodpovedné za vedenie vyšetrovania, trestného stíhania, ale aj samotného súdneho procesu nepostupujú v súlade so zákonom, ignorujú akékoľvek dôležité fakty, v prípade nedostatku alebo laxnosti vyšetrovania podstatných okolností, alebo v prípade, že príslušné orgány vedú vyšetrovanie len okrajovo a ignorujú vyšetrovacie postupy, je to zreteľný znak toho, že štát, ktorého záväzkom podľa medzinárodného práva je vykonávať trestnú jurisdikciu nad osobami zodpovednými za medzinárodné zločiny, je neochotný tento svoj záväzok dodržať a táto neochota sa prejavuje tým, že chráni dotknutú osobu pred trestnou zodpovednosťou.¹²¹

V odseku 2 článku 17 pod písmenom b) Štatútu je uvedený pojem „*neopodstatnené prietahy*“. Slovo „*neopodstatnené*“ umožňuje štátu zbaviť sa nálepky nespolupracujúceho štátu, ktorý bráni spravodlivosti tým, že účelovo zdržiava vyšetrovanie, trestné stíhanie, alebo prolonguje súdny proces s úmyslom (a tu sa opäť stretávame s pojmom) chrániť dotknutú osobu pred trestnou zodpovednosťou, aby vysvetlil dôvody prietahov pred tým, ako MTS vysloví svoju prípustnosť. Aby bola prípustnosť MTS oprávnená, musia byť splnené tri podmienky: ad1) v súdnom konaní musia byť prietahy, ad2) tieto prietahy musia byť neopodstatnené a ad3) tieto neopodstatnené prietahy musia byť vyjadrením úmyslu chrániť dotknutú osobu pred trestnou zodpovednosťou. V prípade teda, že žalobca preukáže, že vo vyšetrovaní alebo následnom trestnom stíhaní sú prietahy, ktoré sú úmyselné a cielené a tým pádom nie opodstatnené, zaručene s týmto zistením vyvstane otázka, či sa nejedná o účelovú ochranu zodpovednej osoby pred trestne právnym postihom. V mnohých prípadoch tomu tak je, ale nesmieme zabúdať, že v niektorých prípadoch sa vyskytnú aj iné dôvody, ktoré nemusia hneď znamenať bránenie výkonu spravodlivosti, alebo sa môže jednať o prietahy opodstatnené, kde už ale bremeno tvrdenia aj dôkazu leží na strane toho ktorého štátu. (napríklad skutočne mizerný výkon justície, korupcia, alebo len jednoduchý nezáujem a nedbalosť orgánov daného štátu môžu byť faktorom „*neopodstatnených prietahov*“, avšak nemusia obsahovať zlý úmysel, kým samozrejme nie je dokázaný opak)¹²²

Ako posledné kritérium, by som zmienila kritérium „*nezávislosti alebo nestrannosti*“ súdneho konania. Štatút MTS v článku 17 odseku 2 pod písmenom c) uvádza, že v prípade, že súdne konanie nebolo alebo nie je vedené nezávisle alebo nestranne a spôsob jeho vedenia nie je za daných okolností zlučiteľný s úmyslom postaviť dotknutú osobu pred súd, posudzuje sa

---

¹²⁰ JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, Op. Cit. pod 89, s. 173-190

¹²¹ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 170-177.

¹²² Tamtiež, s. 181-182.

to ako neochota štátu, a nastupuje prípustnosť MTS. Pojem „nezávislosť“ môžeme chápať ako nezávislosť na akejkolvek inej moci v štáte, ale rovnako aj nezávislosť vo vzťahu k stranám trestného konania. „Nestrannosť“ je označením pre neexistenciu predsudkov a zaujatosti pri vedení vyšetrovania, trestného stíhania alebo samotného súdneho procesu. Známi posudok *Súdne záruky v období vyhláseného výnimočného stavu* stanovuje, že „nedostatok potrebnej nezávislosti“ nepochybne ovplyvňuje možnosť nestranných rozhodnutí. Podobne k obom koncepciám pristupujú aj niektorí teoretici, ktorí argumentujú, že aj napriek tomu, že medzinárodné humanitárne právo rozlišuje medzi „nezávislosťou“ a „nestrannosťou“, tieto dva pojmy sa do istej miery dopĺňajú. Uvádzajú, že kým nezávislosť je žiaduca ako taká sama o sebe, jej dôležitosť skutočne spočíva v tom, že vytvára podmienky pre existenciu nestrannosti.¹²³ Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu vytvoril kritéria pre posudzovanie nezávislosti a nestrannosti, podľa ktorých môžeme posudzovať nestrannosť a nezávislosť aj pre potreby MTS. Ako prvé uvádza subjektívny test, ktorý závisí od „osobného, alebo individuálneho presvedčenia o záujme príslušného sudcu v danom prípade“, a následne uvádza objektívny test, podľa ktorého sa určuje, či sudca poskytuje dostatočné garancie, ktoré vylučujú akékoľvek pochybnosti v súvislosti s jeho nezaujatosťou a nezávislosťou. V súvislosti so subjektívnym testom je nutné spomenúť, že sudca je za každých okolností považovaný za nestranného, kým nie je dokázaný opak.¹²⁴

Aj ICTY prispel k výkladu zaujatosti, keď jeho odvolací senát stanovil princípy posudzovania zaujatosti sudcu : „A) Sudca nemôže byť považovaný za nestranného, ak sa ukázalo, že je zaujatý. B) Za zaujatého sa sudca považuje v prípade, že: i) sudca je jednou zo strán prípadu, alebo má finančný alebo majetkový záujem na výsledku sporu, alebo ak rozhodnutie sudcu bude slúžiť k tomu, aby sa daný sudca spolu s jednou zo strán zviditeľnil. Na základe ucedených okolností je sudca z prípadu automaticky diskvalifikovaný.“¹²⁵

5.2.3. Neschopnosť štátu

Ako som už uviedla v predchádzajúcej kapitole, nie vždy bráni potrestaniu páchatel'a neochota štátu. V niektorých prípadoch, je to skôr neschopnosť ako neochota štátov, ako napr. v Somálsku, kde úplne chýbala ústredná vláda, alebo v Kolumbii, kde sudcovia nemohli súdiť (drogových dilerov) vo svojej vlastnej krajine na národnej úrovni preto, pretože národné sudy

¹²³ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 199.

¹²⁴ Tamtiež, s. 200.

¹²⁵ Judikát ICTR: ze dne 2.9.1998, Case No. ICTR-96-4-T, *The Prosecutor versus Jean-Paul Akayesu*, para 189.

neboli schopné postaviť páchatel'ov pred súd. To bol dôvod, ktorý urýchlil myšlienku trestať páchatel'ov týchto deliktov na medzinárodnej úrovni.¹²⁶

Na neschopnosť štátu viesť vyšetrovanie, trestné stíhanie a následne celý súdny proces pamätá článok 17 v odsek 1, a bližšie túto situáciu špecifikuje v odseku 3, keď stanovuje, že: „*Pre účely rozhodnutia o neschopnosti štátu v určitej veci Súd zváži, či je štát neschopný zaistiť obvineného alebo potrebné dôkazy a výpovede alebo inak neschopný viesť konanie z dôvodu úplného alebo rozsiahleho kolapsu alebo nedostupnosti národného súdnictva.*“

Štatút MTS v tomto prípade zahŕňa rôzne situácie v prípade ktorých nastania nastupuje prípustnosť MTS. Jednak sa jedná o situáciu, kedy je štát neschopný zaistiť osobu obvineného a následne ju predať príslušným orgánom k potrestaniu, alebo podobne o prípad, kedy nie je v silách štátu nazhromaždiť dostatočné dôkazy a výpovede potrebné k usvedčeniu obvineného. Ako tretiu možnosť Štatút uvádza prípad, kedy štát nie je vôbec schopný viesť súdne konanie. Aby však nastala prípustnosť MTS zločin prejednať a osobu zodpovednú potrestať, musí byť splnená ešte jedna dôležitá podmienka, a to skutočnosť, že štát nie je schopný vyššie uvedené vykonať z dôvodu úplného alebo celkového kolapsu, alebo nedostupnosti národného súdnictva.

Pri tejto definícii by som sa rada pozastavila nad termínom „*úplný alebo rozsiahly kolaps*“ z toho dôvodu, že tento pojem v priebehu diskutovania a prípravy Rímskeho štatútu neexistoval, a Prípravný výbor pôvodne zamýšľal vložiť do definície termín „*čiastočný kolaps*“. Nakoniec však na naliehanie niektorých signatárskych štátov (napríklad Pakistanu), bol tento termín nahradený dnešným znením Štatútu.¹²⁷ Obecne môžeme hodnotiť, že je to škoda, pretože táto na prvý pohľad malá zmena znamená, že príslušnosť MTS je blokováná v prípade niektorých kritických situácií. Štáty, ktoré stáli za touto zmenou, argumentovali najmä tým, že v krajine, kde prebieha ozbrojený konflikt, môže byť súdnictvo ovplyvnené len čiastočne, a z toho dôvodu nie je potreba zásahu MTS do vnútroštátnej jurisdikcie.¹²⁸

To, či daná zmena bola potrebná, alebo to bol len rafinovaný plán niektorých zemí ktoré týmto spôsobom zabránili stíhaniu a potrestaniu páchatel'ov za medzinárodné zločiny na medzinárodnej úrovni, ukáže až budúca prax MTS. Podľa môjho názoru je to však diera, ktorou unikajú zločinci, ktorí sa skrývajú za aspoň čiastočne fungujúci súdny systém v ich krajine, ktorý ale sám nie je schopný v mnohých prípadoch týchto páchatel'ov potrestať.

---

¹²⁶ EL ZEIDY: *The principle of Complementarity...*, Op. Cit. pod 102, s. 222-223.

¹²⁷ Tamtiež, s. 224.

¹²⁸ Tamtiež.

5.3. Princíp komplementarity a zásada *ne bis in idem*

Článok 17 odsek 1 písmeno c) Štatútu stanovuje, že v prípade, že dotknutá osoba už bola súdená za skutky, ktoré sú predmetom sťažnosti a konanie pred MTS nie je dovolené podľa článku 20 odseku 3, vec nie je prípustná k jednaniu pred MTS. V článku 20 Štatútu je rozvedená zásada *ne bis in idem*. Odsek 1 stanovuje, že : „S výnimkou prípadov stanovených týmto Štatútom nemôže Súd nikoho súdiť pre jednanie zakladajúce skutkovú podstatu zločinov pre ktoré Súd túto osobu už skôr odsúdil alebo zbavil obžaloby“. Prelomenie zásady *ne bis in idem* predstavuje jeho odsek 3, v ktorom sa uvádza, že osoba, ktorá už bola súdená iným súdom, nemôže byť súdená Súdom pre to isté jednanie, s výnimkou prípadov, kedy konanie pred iným súdom:

- a) bolo vedené s úmyslom chrániť dotknutú osobu proti trestnej zodpovednosti za zločiny spadajúce do jurisdikcie Súdu, alebo
- b) v inom ohľade nebolo vedené nezávisle a nestranne v súlade s normami riadneho súdneho konania uznávanými medzinárodným právom a bolo vedené spôsobom, ktorý za daných okolností nebol zlučiteľný s úmyslom postaviť dotknutú osobu pred súd.¹²⁹

Na základe hore uvedeného môžeme konštatovať, že dvojaký prístup je v duchu vymedzenia princípu komplementarity pripustený vtedy, keď zmyslom primárneho uplatnenia trestného zákona národného štátu bolo *de facto* Štatút obísť, alebo v prípade, kedy konanie pred týmto súdom prebehlo v rozpore s medzinárodne uznávanými princípmi trestného konania. V týchto prípadoch je Medzinárodnému trestnému súdu dovolené vykonávať jurisdikciu aj vtedy, keď národný súd už rozhodol alebo rozhoduje v danej veci.¹³⁰

K trestnému konaniu za účelom ochrany osoby pred trestnou zodpovednosťou je nutné dodať, že sa jedná o v skutku veľmi citlivý dôvod, nakoľko v praxi sa bude najviac dotýkať úradujúcej moci. Spravidla sa môže jednať práve o zločiny spáchané štátnou mocou, pod jej ochranou a v jej prospech. Spôsob vedenia trestného konania a samotné rozhodnutie ako jeho výsledok môžu byť prejavom neochoty národnej jurisdikcie určitú osobu seriózne stíhať. Trestné konanie bude často vedené za účelom klamania a predstierania vlastných aktivít pri plnení záväzkov prevzatých v Štatúte a bude sprevádzané prierahmi v postupe vytváraním situácie dôkaznej núdze, a bude smerovať k rozhodnutiu, ktoré sa čo najmenej dotkne osoby obvineného, ako sú napríklad kvalifikácia alebo rekvalifikácia na bagateľný trestný čin, poprípade zastavenie trestného stíhania alebo vydanie oslobodzujúceho rozsudku. Medzi

¹²⁹ DAVID: *Zásada komplementarity neoslabeje...*, Op. Cit. pod 23, s. 142.

¹³⁰ PIPEK: *Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu...*, Op. Cit. pod 48, s. 1257.

prípady ochrany osoby pred zodpovednosťou za trestné činy môžu patriť ďalej aj rôzne formy účelových amnestijných rozhodnutí.¹³¹

Druhý dôvod, ktorý prelamuje princíp *ne bis in idem*, vyžaduje súčasné splnenie dvoch podmienok. Jednak absenciu nezávislosti a nestrannosti v zmysle medzinárodne právnych uznávaných princípov riadneho konania, a súčasne za daných okolností chýbajúci úmysel viesť konanie tak, aby bola nad dotyčnou osobou skutočne vyvolaná spravodlivosť. V tomto prípade sa teda nemusí priamo jednať len o politicky motivované jednanie, ale obecné o prípady, kedy osoba má byť odňatá spravodlivosti tým, že v konaní budú porušované vyššie uvedené medzinárodným právom uznávané princípy, ktorých hlavnou úlohou je zaistiť priechod medzinárodnému právu.¹³² Je zrejmé, že MTS nebude rešpektovať také rozhodnutia, ktoré sú výsledkom porušovania hodnôt, ktorých porušovanie má postihovať, a ktorých dodržiavanie má presadzovať.

5.4. Záverom

K uzavretiu tejto kapitoly by som rada zhrnula, že v prípade, že dôjde k spáchaniu zločinu, ktorý spadá do jurisdikcie MTS, vzniká právny nárok tento zločin potrestať dvom subjektom. Národnému súdu príslušného štátu a MTS. Tento nárok je do určitej miery spoločný. Touto mierou je tá časť skutku, ktorá obsahuje skutočnosti a okolnosti zakladajúce znaky zločinu spadajúce do jurisdikcie MTS podľa jeho Štatútu. Nie každý skutok ktorý formálne naplňuje znaky zločinu podľa Štatútu bude predmetom trestného stíhania MTS. Toto stíhanie podlieha úvahe o prípustnosti jurisdikcie MTS z hľadiska, či je vec dostatočne závažná a je v záujme spravodlivosti, aby bola pred MTS stíhaná. Táto úvaha plne zodpovedá požiadavku, že trestné činy spadajúce do jurisdikcie MTS plne podliehajú výrazne uplatnenému požiadavku *ultima ratio*.

Pokiaľ by sa stalo, že by daná vec bola v dôsledku nezávažnosti prehlásená za neprípustnú, bez ohľadu na to akou cestou sa do dispozície MTS dostala, či už na návrh štátu, ktorý je zmluvnou stranou Štatútu, alebo na návrh Rady bezpečnosti OSN, alebo z vlastnej iniciatívy žalobcu MTS, skutok by sa mal plne vrátiť do dispozície príslušného štátu. Ten by mal potom vec spadajúcu do jeho jurisdikcie posúdiť podľa okolností ako trestný čin podľa vnútroštátneho práva.

Princípu *ne bis in idem* môžeme rozumieť tak, že osoba, ktorá bola oslobodená alebo v horšom prípade odsúdená MTS za zločin napríklad genocídy, nemôže už byť za daný zločin

---

¹³¹ PIPEK: *Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu...*, Op. Cit. pod 48, s. 1261.

¹³² Tamtiež.

súdená na vnútroštátnej úrovni, a rovnako v prípade, že si súd na národnej úrovni splní svoj záväzok a danú osobu bude súdiť a následne potrestá bez toho, aby súdny proces a vyneseny rozsudok boli vyhodnotené ako zavádzajúce a klamlivé, s úmyslom zabrániť potrestaniu páchatel'a, nemôže MTS dotknutú osobu súdiť ani trestať za ten istý trestný čin ešte raz. To ale neznamená, že v prípade že MTS neuzná kvalifikáciu spáchaného zločinu ako jedného zo zločinov spadajúcich do jeho jurisdikcie (napríklad preto, lebo sa nepodarilo preukázať úmysel k danému zločinu smerujúci), ostane páchatel' takéhoto „neštatútového“ zločinu nepotrestaný. Ak by sme si to rozobrali na uvedenom príklade zločinu genocídy, tak na národnej úrovni by páchatel' stále mohol byť súdený napríklad za trestný čin vraždy.

6. MTS a Česká republika

Z plnej moci (vtedajšieho) prezidenta republiky Václava Havla a na základe uznesenia vlády č. 253 zo dňa 22.3.1999, podpísal Rímsky štatút za Českú republiku (vtedajší) stály predstaviteľ ČR pri OSN, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec JUDr. Vladimír Galuška.¹³³ Týmto Česká republika vyjadrila prvotnú podporu vzniku MTS. Avšak až 29.10.2008, po takmer desiatich rokoch od podpisu Štatútu sa Česká republika pripojila k viac ako sto zemiam, ktoré MTS právne uznali.¹³⁴ Od roku 2003, kedy Štatút ratifikovala Litva, ostávala Česká republika jediným štátom Európskej únie, ktorý nebol stranou Štatútu MTS.¹³⁵ Česká republika sa tak ocitla po boku takých štátov, ako USA, Rusko, Čína, Turecko, ale aj Izrael a Zimbabwe a mnohých ďalších. Aj napriek tomu, že MTS je samostatnou medzinárodnou inštitúciou, ktorej vzťah k OSN je upravený zmluvou o pridružení, a ktorej hlavným cieľom je stíhať a trestať páchatel'ov najzávažnejších zločinov podľa medzinárodného práva, nie je prijímaný jednoznačne.

Váhavosť Českej republiky bola o to prekvapivejšia, že Česká republika myšlienku vzniku MTS vždy plne podporovala a patrila ku štátom, ktoré sa aktívne podieľali na formulácii Rímskeho štatútu. Česká republika patrila v priebehu Rímskej konferencie k tzv. skupine *like-minded states*. Tieto štáty spojoval záujem na vzniku súdu s automatickou jurisdikciou (obligatórnou) a nezávislým žalobcom, ktorý by mohol sám iniciovať konanie. Presadzovali teda založenie silného a nezávislého MTS, ktorý by mal reálne právomoci a nebol by len nefunkčným zborom závislým na vôli štátov a Rady bezpečnosti OSN.¹³⁶

Po tom, čo Česká republika Štatút dňa 13.4.1999 podpísala, bola s ním Poslanecká snemovňa konfrontovaná hneď dvakrát. Po prvýkrát nepriamo, keď v roku 2000 vláda ČR predložila návrh ústavných zmien, týkajúcich sa organizácie moci súdnej, ktorého súčasťou bol aj návrh nového článku 112a Ústavy ČR (ďalej len „Ústava“) adaptujúceho český ústavný poriadok práve na Rímsku zmluvu. Celý tento súbor zmien bol však v druhom čítaní zamietnutý. Po druhýkrát na jeseň roku 2001, keď vláda Českej republiky predložila

---

¹³³ Usnesení Senátu: *Návrh usnesení Senátu Parlamentu České republiky vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Římský statut Mezinárodního trestního soudu* (online). senat.cz, (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/45754/38912>>.

¹³⁴ JACQUES, Kateřina. *Česká republika konečně uznala Mezinárodní trestní soud* (online). poslanci.zeleni.cz, 29.10.2008 (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://poslanci.zeleni.cz/11496/clanek/ceska-republika-konecne-uznala-mezinarodni-trestni-soud/>>.

¹³⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu Českou republikou. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 22, s. 803.

¹³⁶ ŠTURMA, Pavel. Historie a charakter Mezinárodního trestního soudu. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu*, Sborník příspěvků ze semináře pořádaného českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo. Praha: C.H.BECK, 2004. s. 11.

Snemovni jednak Rímsky štatút k vysloveniu súhlasu s jeho ratifikáciou, jednak návrh súvisiacich ústavných zmien. Po tom, čo Snemovňa vrátila tento návrh ústavných zmien vláde k dopracovaniu, vzala vláda späť aj návrh na ratifikáciu Rímskeho štatútu.

Od tej doby žiadna ďalšia vláda Českej republiky nemala odvahu zistiť stanovisko českého Parlamentu a nieť prípadné riziko, že Parlament Rímsky štatút odmietne. Na druhú stranu sa niektorí členovia vlády Českej republiky na rôznych medzinárodných fórach, najmä v rámci Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EU, pravidelne vyslovovali za podporu MTS.¹³⁷

6.1. V čom bol problém?

Neochota časti¹³⁸ politickej reprezentácie podporiť ratifikáciu Štatútu, bola zdôvodňovaná tromi hlavnými okruhmi argumentov. Prvý okruh mal prevažne medzinárodne-politický charakter a vychádzal z tvrdenia, že MTS je natoľko vplyvný a súčasne natoľko málo podrobený mocenským poistkám, že existuje reálne riziko jeho zneužitia. Zvlášť sa v tomto kontexte objavovali obavy z toho, aby sa MTS nestal nástrojom v rukách totalitných štátov, ktoré by jeho prostredníctvom stíhali predstaviteľov demokratických zemí za nevýznamné alebo úplne fiktívne porušenia medzinárodného práva. Mnohé hlasy ale varovali aj pred samotným súdom, konkrétne pred jeho prílišným aktivizmom zo strany sudcov alebo žalobcu, ktorý by údajne mohol premeniť MTS z užitočného nástroja v nebezpečného diktátora.¹³⁹

K tomuto argumentu by som uviedla, že práve naopak, ustanovenie MTS nevedlo k oslabeniu, ale viedlo k posilneniu medzinárodného práva. Obavy signatárskych štátov s obmedzovania zvrchovanosti štátov nie sú namieste, a to z nasledujúceho dôvodu. Ako som uviedla v predchádzajúcej kapitole, základným princípom na ktorom je postavený MTS, je princíp komplementarity, ktorý je vyváženým kompromisom medzi novým medzinárodným súdnym systémom, ktorý sa uplatňuje vtedy, keď štát zlyhá pri potlačovaní zločinu podľa medzinárodného práva, a medzi suverenitou štátu, ktorá sa uplatní pri trestnej jurisdikcii v prípadoch ochoty a schopnosti štátu tieto zločiny postihnúť.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Usnesení Senátu: Návrh usnesení Senátu Parlamentu České republiky vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Rímský statut Mezinárodního trestního soudu (online). senat.cz, (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/45754/38912>>.

¹³⁸ Například ODS, KSČM, část KDU-ČSL.

¹³⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 7.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

¹⁴⁰ DAVID: *Zásada komplementarity neoslabeje...*, Op. Cit. pod 23, s. 143.

Argument signatárskych štátov, že MTS sa môže stať nástrojom trestného stíhania za spáchanie nevýznamných alebo úplne fiktívnych porušení medzinárodného práva, je skutočne bezpredmetný, nakoľko podľa jurisdikcie *ratione materiae* je MTS oprávnený trestať len za také zločiny, ktoré dosahujú vysokej miery závažnosti a majú obvykle organizovaný a systematický charakter. To z jeho agendy vylučuje individuálne excesy a izolované prípady násilia, ku ktorým dochádza prakticky vo všetkých konfliktoch. Dané pravidlo teda znižuje riziko, že by sa pred MTS dostali napríklad členovia mierových síl pôsobiaci vo svete, pretože trestné činy, ktorých by sa eventuálne mohli dopustiť, by len ťažko naplnili požadovaný stupeň závažnosti.¹⁴¹ Príkladom toho môže byť rozhodnutie MTS, v ktorom MTS odmietol riešiť individuálne prípady zločinov, ku ktorým došlo behom vojenských operácií západných štátov v Iraku alebo v Afganistane.

K tomuto argumentu by som ďalej poznamenala, že MTS, aj keď je nezávislou medzinárodnou inštitúciou, naďalej ostáva pod kontrolou štátov, ktoré ho ustanovili. Tieto štáty sa pravidelne, najmenej jednou ročne schádzajú, aby riešili najdôležitejšie otázky fungovania MTS. Na týchto zhromaždeniach sa mimo iné štáty dohadujú na rozpočte, prijímajú dôležité dokumenty, volia sudcov a prokurátora, prijímajú opatrenia voči štátu, ktorý neposkytuje MTS súčinnosť, atď. Aj keď je účasť na zhromaždení a na rozhodovaní podmienená ratifikáciou štatútu, aj zeme, ktoré Štatút „len“ podpísali sa majú možnosť týchto zhromaždení zúčastniť ako pozorovatelia.

Druhý okruh argumentov má právny charakter a opiera sa o názor, že Štatút MTS v niektorých svojich častiach odporuje Ústave ČR a *Listine základných práv a slobôd* a že jeho prijatie by vyžadovalo zmeny týchto dokumentov.¹⁴²

Podľa dôvodovej správy k novele Ústavy z roku 2001, ktorá mala za účel zladit' český ústavný poriadok so Štatútom, boli vládnu expertnou skupinou identifikované tri nesúladné okruhy:

- a) zvláštne podmienky pre trestné stíhanie prezidenta republiky, poslancov, senátorov a sudcov Ústavného súdu,

---

¹⁴¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 7.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

¹⁴² BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 7.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

- b) právomoc prezidenta republiky udeliť milosť vo forme tzv. individuálnej amnestie alebo vo forme tzv. hromadnej amnestie vo vzťahu k zločinom zakotveným v Rímskom štatúte,
- c) zákaz predávania vlastných občanov proti ich vôli do cudziny.¹⁴³

Čo sa týka ustanovení, ktoré garantujú imunitu ústavných činiteľov, konkrétne prezidenta, poslancov, senátorov a sudcov Ústavného súdu, podľa odporcov ratifikácie tvoria tieto ustanovenia dôležitú súčasť českého právneho poriadku a akékoľvek zásady do nich by boli nežiaduce. Predmetný argument ale v tomto prípade nebol postavený na pevnom základe. Zmienené ustanovenia sú totiž so Štatútom v súlade, a ratifikácia Štatútu tak zmeny v Ústave ani v Listine základných práv a slobôd nevyžaduje. Podľa Vladislava Davida nie je žiaden dôvod obávať sa oslabenia štátnej suverenity z toho dôvodu, že by predstaviteľom Českej republiky mali vzniknúť problémy spojené s ich vydaním MTS. David uvádza, že v potenciálnom prípade, že by mala osoba vo verejnej funkcii spáchať napríklad vojnový zločin, musela by sa jej aj tak odňať imunita a musela by byť súdená podľa českého právneho poriadku.¹⁴⁴

Imunita ústavných činiteľov zakotvená v Ústave v článkoch 27, 65 a 86 je údajne v rozpore s článkom 27 Štatútu MTS ktorý stanoví, že: *„Tento Štatút platí rovnako pre všetkých, bez rozdielov založených na výkone verejnej funkcie. Predovšetkým osoby zastávajúce funkcie hlavy štátu alebo vlády, člena vlády alebo parlamentu, voleného zástupcu alebo vládneho činiteľa nie sú v žiadnom prípade vyňaté z trestnej zodpovednosti podľa tohto Štatútu a ich funkcia sama o sebe nie je dôvodom k zníženiu trestu. Imunity a zvláštne procesné pravidlá prípadne stanovené vnútroštátnym alebo medzinárodným právom pre verejnú funkciu osoby nebudú Súdu na prekážku pri výkone jurisdikcie nad takouto osobou.“* Aj v tomto prípade sa ale jedná iba o rozpor zdanlivý. Ustanovenia o imunitě upravené v Ústave sa týkajú stíhania pred českými súdmi, nevzťahujú sa na MTS. V súlade s ustanovením článku 1 odseku 2 Ústavy sa imunity neuplatňujú v prípadoch, ktoré by odporovali medzinárodne právnym záväzkom Českej republiky, teda vtedy, ak by bol niektorý ústavný činiteľ podozrivý zo spáchania zločinov podľa medzinárodného práva. Z medzinárodných záväzkov Českej republiky dokonca vyplýva jej povinnosť tieto osoby

---

¹⁴³ KRATOCHVÍL, Jan. Římský statut Mezinárodního trestního soudu není v rozporu s Ústavou. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 15, s. 537.

¹⁴⁴ DAVID: *Zásada komplementarity neoslabeje...*, Op. Cit. pod 23, s. 143.

stíhať a potrestať, prípadne, ak nie je schopná alebo ochotná spomenuté podniknúť, predat' ich k trestnému stíhaniu inam, napríklad k MTS.¹⁴⁵

Čo sa vydávania vlastných občanov týka, časť politickej reprezentácie sa odvolávala na dikciu zákona, a to na článok 14 odsek 4 Listiny, podľa ktorého „*žiaden občan nemôže byť nútený k opusteniu vlasti*“. Nakoľko však existuje nález Ústavného súdu číslo 66/04 z roku 2004, ktorý stanovuje, že predmetné ustanovenie reagovalo na špecifické historické udalosti, konkrétne na operáciu „Asanácia“ realizovanú komunistickým režimom a nebolo v žiadnom prípade myslené ako prekážka predávania českých občanov k trestnému stíhaniu do zahraničia, nie je ani tento argument relevantný.¹⁴⁶ K tomu ďalej uvádzam, že predanie českých občanov k trestnému stíhaniu, ale aj k výkonu trestu na území cudzieho štátu je možné, a to v prípade, že subjekt, ktorý občanov Českej republiky preberá, garantuje regulárnosť trestného stíhania a má dôveru českej strany. Predanie MTS k trestnému stíhaniu podľa článku 89 Rímskeho štatútu sa týka obmedzeného okruhu dopredu stanovených zločinov mimoriadnej závažnosti a v úvahu prichádza jedine vtedy, ak štát sám tieto zločiny nepotrestá. Predávané osoby nepreberá cudzí štát, ale medzinárodný orgán nachádzajúci na pod kontrolou štátov. Tento orgán funguje podľa najvyšších známych štandardov spravodlivého procesu, konanie pred ním prebieha verejne a je medzinárodne monitorované a v prípade odsúdenia nič nebráni tomu, aby český občan vykonal svoj trest na území Českej republiky.^{147, 148}

Štatút MTS vo svojom článku 105 odsek 1 stanovuje, že „*S výhradou podmienok, ktoré štát mohol stanoviť v súlade s článkom 103 odsek 1 písmeno b), je trest odňatia slobody záväzný pre zmluvné strany, ktoré ho v žiadnom prípade nesmú zmeniť.*“ V článku 110 Štatútu odseku 1 ďalej stanovuje, že „*Štát výkonu trestu nesmie osobu prepustiť na slobodu, pokiaľ nevykoná trest uložený Súdom.*“ Tieto dva články sa už ale dostávajú do rozporu s právom prezidenta republiky udeľovať milosti a vyhlasovať amnestie vo vzťahu k akýmkoľvek trestným činom, ktoré sú upravené v článkoch 62 písmeno g) a 63 odsek 1 písmeno g) Ústavy.

---

¹⁴⁵ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 8.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

¹⁴⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 8.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

¹⁴⁷ V súlade s článkom 103 odsek 1 písmenom a) Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu Česká republika prehlásila, že je ochotná prijímať odsúdených, ktorý sú občanmi Českej republiky, alebo majú na území Českej republiky trvalý pobyt.

¹⁴⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007 (cit. 8.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

Podľa Ústavy by totiž prezident mal možnosť udeliť milosť, alebo vyhlásiť amnestiu, ktorá by sa vzťahovala aj na tie osoby, ktoré by boli odsúdené MTS a trest by si odpykávali v Českej republike. Rozpor medzi Ústavou a Štatútom ale nie je neprekonateľný (ako vidíme dnes, keď sa už aj Česká republika konečne zaradila medzi štáty, ktoré Štatút MTS ratifikovali). Právo prezidenta udeľovať milosti a vyhlasovať amnestie sa totiž primárne vzťahuje na tresty vyhlásené českými súdmi. Sankcie uložené mimo Českú republiku medzinárodnými trestnými orgánmi tomuto režimu nepodliehajú, pretože prezident nemôže meniť rozhodnutia orgánov, ktoré netvorí súčasť rovnakej sústavy orgánov ako on. K rovnakému záveru v minulosti dospeli aj iné štáty, napr. Belgicko.¹⁴⁹

V prípade omilostenia osoby, ktorá by spáchala jeden zo zločinov uvedených v Štatúte MTS je treba dbať článku 1 odseku 2 Ústavy, ktorým je viazaný aj prezident ako ústavný činiteľ. Článok 1 odsek 2 Ústavy stanovuje, že: „Česká republika dodržiava záväzky, ktoré pre ňu vyplývajú z medzinárodného práva.“ Voľnosť prezidenta udeľovať milosť a vyhlasovať amnestiu je v tomto prípade obmedzená jeho povinnosťou v rámci medzinárodného práva, vrátane povinnosti obligatórneho potrestania závažných zločinov. Jednanie v rozpore s touto povinnosťou by dokonca mohlo byť medzinárodnou obcou chápané ako výraz neochoty štátu stíhať a potrestať páchatel'a, alebo ako *ex post* schválenie jednaní páchatel'a.

V súvislosti s otázkou v čom bol problém, ktorú som si položila na začiatku tejto kapitoly, by som rada spomenula ešte jeden problém, ktorý vyvstal v súvislosti s ratifikáciou Štatútu MTS, a to na zahraničnej - politickej úrovni ktoré by ratifikácia mohla mať, a to najmä na vzťahy s USA, jedným z odporcov MTS.¹⁵⁰ Keďže ale postoj USA k MTS sa v posledných rokoch výrazne zmenil a aj keď Spojené štáty aktívne MTS stále nepodporujú, pasívne ho tolerujú, ba dokonca mu začínajú prejavovať obmedzenú dôveru. Príkladom toho je zdržanie sa USA pri hlasovaní v marci 2005, keď USA týmto svojim jednaním umožnilo Rade bezpečnosti prijať rezolúciu vyzývajúcu MTS k tomu, aby prešetril závažné zločiny spáchané v sudánskom Darfúre¹⁵¹ a aby stíhal osoby nesúce za tieto zločiny zodpovednosť. Podľa tohto

---

¹⁴⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykruz.eu, listopad 2007 (cit. 8.8.2010). Dostupné na: <<http://www.cervenykruz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.

¹⁵⁰ DYER, Gwynne. *Mezinárodní trestní soud vznikl přes odpor USA* (online). Informační centrum OSN v Praze, 1998 (cit. 31.8. 2010). Dostupné na <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=563>>.

¹⁵¹ Dňa 7.1.2005 požiadal prezident Stredoafrickej republiky Prokurátora MTS o vyšetrenie zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov, ktoré boli spáchané na území Stredoafrickej republiky po 1.7.2002. Tieto zločiny mali byť spáchané v priebehu ozbrojeného konfliktu medzi povstalcami a vtedajšími vládnymi silami a ďalšími ozbrojenými skupinami. Konflikt sa odohral v období od novembra 2002 do marca 2003.

môžeme súdiť, že obavy z toho, že by ratifikácia Rímskeho štatútu mohla zhoršiť vzťahy medzi Českou republikou a USA sú neopodstatnené.¹⁵²

6.2. Vtedajšie dilema odbornej praxe

Odborná prax sa v súvislosti s ratifikačným procesom zaoberala predovšetkým otázkou, akým spôsobom vstúpi do ratifikačného konania Parlament ČR. Otázka znela, či má Parlament udeliť svoj súhlas obyčajnou väčšinou prítomných poslancov alebo senátorov podľa článku 39 odseku 2 Ústavy, alebo naopak, kvalifikovanou väčšinou poslancov podľa článku 39 odseku 4 Ústavy.¹⁵³ Predmetom výmeny názorov sa tu stala otázka, ako má byť kvalifikovaný Rímsky štatút. Dilema odbornej praxe spočívala v tom, či má byť Štatút kvalifikovaný ako zmluva, ktorú je možné podradiť pod článok 49 (tzv. „prezidentská“ medzinárodná zmluva), alebo naopak ako zmluva podliehajúca článku 10a Ústavy (tzv. „integračná“ medzinárodná zmluva).¹⁵⁴

Článok 49 Ústavy predstavuje *lex generalis* Ústavy pre prípady ratifikácie medzinárodných zmlúv. Obsahuje celkom 5 kategórií zmlúv, ktorých politický alebo právny význam prekračuje prah stanovený ústavodarcom k vstupu Parlamentu do procesu ratifikácie medzinárodných zmlúv uzatvorených vládou. V spojení s článkom 39 odsekom 2 Ústavy stanovuje nepriamo aj strop ich dôležitosti a to tým, že požaduje vyjadriť súhlas s ratifikáciou rovnakou väčšinou ako pri prijatí obyčajného zákona. Ústava tak vychádza z toho, že (priemerný) význam aprobovanej zmluvy je možné svojim spôsobom zrovnáť s (priemerným) významom obyčajného zákona.¹⁵⁵ Článok 49 Ústavy stanovuje, že: „*K ratifikaci mezinárodních smluv a) upravujících práva a povinnosti osob, b) spojeneckých, mírových a jiných politických, c) z nichž vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci, d) hospodářských, jež jsou všeobecné povahy, e) o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu, je třeba souhlasu obou komor Parlamentu*“.

Z dikcie článku 49 Ústavy môžeme vidieť, prečo vlastne predmetné dilema vzniklo. Pod písmenom c) článok uvádza možnosť viazať vznik členstva Českej republiky v medzinárodnej organizácii, ktorou MTS bezpochyby je, na súhlas oboch komôr Parlamentu.

---

¹⁵² Usnesení Senátu: *Návrh usnesení Senátu Parlamentu České republiky vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Římský statut Mezinárodního trestního soudu* (online). senat.cz, (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/45754/38912>>.

¹⁵³ MALENOVSKÝ: *Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu...*, Op. Cit. pod 131, s. 803.

¹⁵⁴ Tamtiež.

¹⁵⁵ Tamtiež, s. 804.

Okrem tohto článku však nesmieme zabudnúť na článok 10a Ústavy, ktorý podobne ako článok 49 uvádza vo svojom znení medzinárodnú organizáciu, avšak podmieňuje členstvo Českej republiky v medzinárodnej organizácii na prenesenie právomocí orgánov Českej republiky na danú medzinárodnú organizáciu (na rozdiel od článku 49, ktorý predmetnú podmienku neobsahuje).

Článok 10a Ústavy plní na rozdiel od článku 49 Ústavy funkciu *lex specialis*. Uplatní sa len vo výnimočných prípadoch a to vtedy, keď dôležitosť príslušnej medzinárodnej zmluvy zjavne vybočuje z priemeru obyčajného zákona a dosahuje významu ústavného poriadku.¹⁵⁶ Článok 10a Ústavy stanovuje, že: „*Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci*“. Článok 10a Ústavy je článkom, ktorý upravuje vzťah medzinárodného a vnútroštátneho práva, a to takým spôsobom, ktorý až do roku 2001 česká Ústava nepoznala. Nie je preto možné nájsť v minulosti precedens k aplikácii daného mechanizmu, ktorý článok 10a Ústavy zakladá.¹⁵⁷

Je nutné uviesť, že medzinárodné zmluvy podľa článku 10a Ústavy sú podmnožinou medzinárodných zmlúv podľa článku 10 Ústavy¹⁵⁸, a sú tak súčasťou právneho poriadku ČR. Zmluvy podľa článku 10a Ústavy sú v Parlamente schvaľované ústavnou väčšinou, a môžu tak v určitých prípadoch, v ktorých nedochádza k narušeniu podstatných náležitostí demokratického právneho štátu, dopĺňovať a nahradzovať ustanovenia ústavného poriadku ČR.

Rímsky štatút je medzinárodnou zmluvou podľa článku 10a Ústavy, pretože splňuje znaky tam uvedené:

- (i) MTS je medzinárodnou inštitúciou a
- (ii) Česká republika predáva časť výkonu právomocí svojich orgánov na túto medzinárodnú inštitúciu.¹⁵⁹

Konštatovanie o prenose právomocí je nutné chápať tak, že Česká republika ako zvrchovaný štát disponuje všetkými z toho vyplývajúcimi právomocami, vrátane právomocí

---

¹⁵⁶ MALENOVSKÝ: *Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu...*, Op. Cit. pod 131, s. 804.

¹⁵⁷ Usnesení Senátu: Návrh usnesení Senátu Parlamentu České republiky vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Římský statut Mezinárodního trestního soudu (online). senat.cz, (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/45754/38912>>.

¹⁵⁸ Zákon číslo 1/1993 Sb. ze dne 16.prosince 1992, Ústava České republiky, článek 10: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“.

¹⁵⁹ Usnesení Senátu: Návrh usnesení Senátu Parlamentu České republiky vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Římský statut Mezinárodního trestního soudu (online). senat.cz, (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/45754/38912>>.

trestnej. V rámci svojej plnej zvrchovanosti disponuje mimo iné aj právomocou podrobiť trestnej jurisdikcii svojich súdov všetkých svojich občanov, vrátane hlavy štátu.¹⁶⁰ Aktom ratifikácie Štatútu by Česká republika predala MTS podmienene svoju trestnú právomoc nad páchatelmi trestných činov stanovených v Štatúte. Česká republika touto ratifikáciou vopred súhlasí s tým, že MTS prevezme na základe zmluvne dohodnutých podmienok jednostranne vyšetrovanie a stíhanie konkrétnych páchatel'ov namiesto nej.¹⁶¹

Na základe vyššie uvedeného bola dilema v odborných právnych kruhoch vyriešená tak, že o ratifikácii Rímskeho štatútu hlasoval Parlament ČR rovnako ako o ústavnom zákone, t.j. ústavnou väčšinou podľa článku 39 odsek 4 Ústavy (trojpäťtinovou väčšinou všetkých poslancov a trojpäťtinovou väčšinou prítomných senátorov).

6.3. Posledná prekážka

Po dlhoročnom váhaní nakoniec český Parlament Medzinárodný trestný súd uznal.¹⁶² Príslušnú zmluvu, ktorá bola zjednaná v roku 1999, schválila poslanecká snemovňa až dňa 29.10.2008. Nadviazala tým na rozhodnutie Senátu, ktorý zmluvu schválil v júli 2008. Parlament otáľal s podpísaním zmluvy z dôvodu, že pochyboval o súlade dokumentu s českým ústavným poriadkom. Zmluvu podpísal až po tom, ako sa za jej súlad s ústavným poriadkom zaručil vtedajší minister spravodlivosti, Jiří Pospíšil.

K podpisu zmluvy Parlamentom sa s potešením vyjadrovali nie len české politické strany ako také, radostný postoj citovali médiá aj u jednotlivcov. Napríklad vtedajší minister zahraničí Karel Schwarzenberg k tomu uviedol, že nečitateľný postoj posledných rokov znižoval dôveryhodnosť Českej republiky ako štátu zasadzujúceho sa za ochranu ľudských práv vo svete. Minister pripomenul, že „*Podpora tohto Súdu je dôležitou súčasťou zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie*“.¹⁶³

---

¹⁶⁰ MALENOVSKÝ, Jiří. Důvody pro použitelnost čl. 10a Ústavy ČR při ratifikačním procesu Římského statutu v ČR. In *Sborník příspěvků ze semináře o Mezinárodním trestním soudu*. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2007.

¹⁶¹ Usnesení Senátu: Návrh usnesení Senátu Parlamentu České republiky vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Římský statut Mezinárodního trestního soudu (online). senat.cz, (cit. 9.8.2010). Dostupné na: <<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/45754/38912>>.

¹⁶² Rada by som dodala, že nepriehľadnutelnú úlohu v ratifikačnom procese Štatútu mali aj neziskové organizácie, ktoré pôsobili ako na politickej scéne, tak aj smerom k verejnosti a vyjadrovali svoju podporu MTS. Medzi predmetné neziskové organizácie patrili predovšetkým Liga ľudských práv, Človek v tísni, Český červený kríž a mnohé ďalšie, ktoré sa združili v tzv. Českej koalícii pre MTS.

¹⁶³ ČTK. *Sněmovna po letech uznala Mezinárodní trestní soud* (online). iHNed.cz, 29.10.2008 (cit 31.8.2010). Dostupné na: <<http://domaci.ihned.cz/c1-29613630-snemovna-po-letech-uznala-mezinarodni-trestni-soud>>.

Aj napriek vyslovenej dôvere Snemovne a Parlamentu Českej republiky na zmluve ešte stále chýbal podpis prezidenta republiky, Václava Klaua. Podľa Václava Klaua bolo totiž prijatie Štatútu MTS v rozpore s českým ústavným poriadkom. Mnoho nevládných inštitúcií, rovnako ako aj niektoré politické strany vyzývali prezidenta republiky otvorenými listami k pripojeniu svojho podpisu na zmluvu a tým k prispeniu k ukončeniu dlhoročného procesu ratifikácie Štatútu MTS. Niektoré politické strany¹⁶⁴ na svojich webových stránkach prezidenta dokonca obviňovali, že „bráni ratifikácii a nemá k tomu dôvod“, a že svoj postoj dostatočne nevysvetlil. Prezident bol obvinený aj z toho, že „poškodzuje prestíž Česka“.¹⁶⁵ Na tieto vyhlásenia reagovalo tlačové oddelenie hovorca prezidenta republiky¹⁶⁶, ktoré tieto tvrdenia razantne odmietlo a uviedlo, že prezident Klaus Štatút v tej dobe neratifikoval z dôvodu vážnych právnych nezrovnalostí. Na svojich stránkach zverejnili list prezidenta republiky adresovaný ministrovi zahraničných vecí, v ktorom žiadal ministra o vysvetlenie pochybností, ktoré vo veci mal, a navrhoval riešenie nastoleného problému zo svojej perspektívy.¹⁶⁷ Vo svojom liste ministrovi prezident opätovne uviedol obavu z nesúlady zmluvy s ústavným poriadkom Českej republiky, predovšetkým sa odvolával na rozhodnutie Ústavného súdu zo dňa 25.11.2008 týkajúceho sa Lisabonskej zmluvy, číslo 448/2008 Sb., a to na bod 84 tohto nálezu, ktorý stanovoval, že: „medzinárodné zmluvy nie sú súčasťou ústavného poriadku, a preto nie je možné akceptovať takú ich aplikáciu, ktorá by mala za následok stav, ktorý nie je v súlade s Listinou základných práv a slobôd či Ústavou ako súčasťami ústavného poriadku“. Následne dodal, že: „vyššie uvedený záver je použiteľný v oblasti medzinárodných práv vôbec“. Prezident navrhoval dvojité riešenie: a) prijatie takej zmeny ústavného poriadku, ktorá by skutočné alebo zdanlivé rozpory odstránila, alebo b) záväzné rozhodnutie Ústavného súdu, či Rímsky štatút v rozpore s Ústavným poriadkom skutočne je, alebo či uvažované rozpory sú len zdanlivé a sú dostatočne eliminované už článkom 1 odsekom 2 Ústavy.¹⁶⁸

---

¹⁶⁴ Strana zelených, konkrétne vtedajší predseda strany, Martin Bursík.

¹⁶⁵ EUROACTIV. *Česká republika pristoupila k Mezinárodnímu trestnímu soudu* (online). euroactiv.cz, 10.7.2009 (cit. 10.8.2010). Dostupné na: < <http://www.euroactiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ceska-republika-pristoupila-kmezinarodnimu-trestnimu-soudu-006251>>.

¹⁶⁶ Tiskové sdělení. *Římský statut: míč není na straně prezidenta republiky* (online). klaus.cz, 4.2.2009 (cit. 10.8.2010). Dostupné na: < <http://www.klaus.cz/clanky/1871>>.

¹⁶⁷ Tiskové sdělení. *Římský statut: míč není na straně prezidenta republiky* (online). klaus.cz, 4.2.2009 (cit. 10.8.2010). Dostupné na: < <http://www.klaus.cz/clanky/1871>>.

¹⁶⁸ Zákon číslo 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, článek 1 odsek 2: „Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva“.

6.4. Končené víťazstvo

Aj tak sa dá nazvať konečná ratifikácia Štatútu Českou republikou. Mnoho štátov, ale aj domácich politických strán a osobností, tak ako aj mnohé humanitárne, obecné prospešné a neziskové organizácie uvítali tento krok, ktorým sa Česká republika postavila na roveň všetkých štátov Európskej únie a ďalších 110 zemí po celom svete.

Ministerstvo zahraničí vo svojom „*Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*“ uviedlo, že dňa 21.7.2009 bola ratifikačná listina Českej republiky uložená u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov.¹⁶⁹

Česká republika sa stala zmluvnou stranou až prvý deň v mesiaci po uplynutí 60 dní odo dňa uloženia ratifikačných listín, teda od 1.10.2009. Ratifikáciou Štatútu tak dokázala, že háji rovnaké hodnoty, ku ktorým sa už dlhodobo hlási, teda úctu k ľudskému životu a ochranu základných práv a slobôd. Pripojením sa k systému MTS napomohla Česká republika tomu, aby sa dané hodnoty preniesli z teórie do praxe, a dodala tým rovnako aj dôveryhodnosť svojej zahraničnej politiky, ktorá ochranu ľudských práv a boj proti beztretnosti označuje za svoje kľúčové priority. Ratifikácia Štatútu však priniesla pre Českú republiku aj ďalšie výhody. Napríklad to, že umožnila aspoň určitým spôsobom ovplyvňovať chod Súdu. Česká republika sa od teraz môže zúčastniť voľby sudcov, medzi ktorých môže nominovať aj svojich vlastných občanov, získala právo podávať k MTS žaloby proti jedincom, ktorí sa podľa jej názoru dopustili závažných medzinárodných zločinov a na revíznych konferenciách, ktoré sa konajú každých 7 rokov môže spolurozhodovať napríklad aj o tom, či sa katalóg zločinov rozšíri o nové skutkové podstaty, napr. o vyššie spomínaný terorizmus.

Ratifikáciou Štatútu navyše uviedla Česká republika svoju pozíciu do súladu so stanoviskom Európskej únie, ktorá MTS dlhodobo podporuje a koná na jeho tému aj množstvo debát s externými partnermi.¹⁷⁰

The Monitor – časopis Koalície pre Medzinárodný trestný súd¹⁷¹ porovnáva vo svojom čísle 39 z obdobia november 2009 – apríl 2010 proces ratifikácie Štatútu Českou republikou, ku ktorej došlo ako som už uviedla 21.7.2009 a Chile, ktoré ratifikovalo Štatút 29.6.2009, teda len pár dňami pred Českou republikou. Vďaka týmto dvom ratifikáciám sa počet zmluvných štátov zvýšil zo 109 na 111, čo tvorí viac ako polovicu všetkých štátov sveta. *The*

---

¹⁶⁹ EPRAVO. *Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu* (online). epravo.cz, 24.9.2009 (cit. 10.8.2010). Dostupné na: < <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sdeleni-ministerstva-zahranicnich-veci-o-sjednani-rimskeho-statutu-mezinarodniho-trestniho-soudu-17371.html>>.

¹⁷⁰ Aktualita: Ratifikace statutu Mezinárodního trestního soudu opět na stole. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 11, s. 11.

¹⁷¹ The Monitor – Journal of the Coalition for the International Criminal Court.

Monitor uvádza, že MTS konečne disponuje jurisdikciou na území celej Južnej Ameriky a Európskej únie a zároveň s tým vyslovuje vieru, že ratifikácia ďalších dvoch štátov je zjavným signálom toho, že MTS je bližšie ako kedykoľvek pred tým k tomu, aby bola ustanovená univerzalita MTS, a aby konečne došlo k ukončeniu beztretnosti páchatel'ov najzávažnejších medzinárodných trestných činov.

Koalícia pre MTS hodnotí proces ratifikácie v oboch štátoch ako náročný. Zároveň uvádza, že v oboch prípadoch sa jednalo o proces dlhoročný, a že aj napriek tomu, že ratifikácii odolávali obe krajiny z rozličných dôvodov, bola to predovšetkým aktívna snaha občianskoprávných spoločností, ktorá dovedla toto snaženie do úspešného konca.¹⁷²

6.5. Stručné porovnanie so Slovenskou republikou

V mene Slovenskej republiky bol Rímsky štatút MTS podpísaný 23. decembra 1998 a záväzný je pre Slovenskú republiku od 1. júla 2002. Slovenská republika je rovnako zmluvnou stranou Dohody o výsadách a imunitách Medzinárodného trestného súdu zo dňa 9. septembra 2002.¹⁷³ Podobne ako Ústava Českej republiky, aj Ústava Slovenskej republiky obsahuje zákaz nútenia vlastných občanov k opusteniu svojej vlasti¹⁷⁴, stanovuje imunitu poslancov Národnej rady¹⁷⁵ a imunitu prezidenta republiky¹⁷⁶. Ústavným zákonom číslo 90/2001 Slovenská republika novelizovala článok 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý po novom v odseku 2 stanovuje, že „Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.“¹⁷⁷

Proces ratifikácie Štatútu MTS bol rovnako ako v Českej republike zložitý. Proces implementácie Štatútu mal pôvodne prebehnúť v rámci rekodifikácie trestného práva, avšak

¹⁷² Neznámy autor. Advancing Steadily Toward Universal Ratification. *The Monitor – Journal of the Coalition for the International Criminal Court*, November 2009 – April 2010, No. 39, 1, s. 8.

¹⁷³ Neznámy autor. *Za ratifikáciu štatútu Medzinárodného tribunálu* (online). Amnesty.sk, 2002 (cit. 31.8.2010). Dostupné na < <http://www.amnesty.sk/kampane/102/za-ratifikaciju-statutu-medzinarodneho-tribunalu->>.

¹⁷⁴ Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, článok 23 odsek 4: „Každý občan má právo na slobodný vstup na územie Slovenskej republiky. Občana nemožno nútiť, aby opustil vlasť, a nemožno ho vyhostiť.“

¹⁷⁵ Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, článok 78 odsek 3: „Poslanca nemožno trestne ani disciplinárne stíhať, ani vziať ho do väzby bez súhlasu Národnej rady Slovenskej republiky....Ak Národná rada Slovenskej republiky súhlas odoprie, trestné stíhanie alebo vzatie do väzby je počas trvania politického mandátu vylúčené...“ odsek 4: „Ak bol poslanec pristihnutý a zadržaný pri trestnom čine, príslušný orgán je povinný to ihneď oznámiť predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky. Ak mandátový a imunitný výbor Národnej rady Slovenskej republiky následný súhlas na zadržanie nedá, poslanec musí byť ihneď prepustený.“

¹⁷⁶ Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, článok 107: „Prezidenta možno stíhať iba za úmyselné porušenie Ústavy alebo za vlastizrada. O podaní obžaloby na prezidenta rozhoduje Národná rada Slovenskej republiky...Obžalobu podáva Národná rada Slovenskej republiky na Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý o nej rozhodne v pléne...“

¹⁷⁷ Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, článok 1, odsek 2.

vzhľadom k odkladu rekonštrukcie ho predbehol. Počas ratifikačného procesu sa analyzoval predovšetkým dopad Štatútu na Slovenský právny poriadok. Rímsky štatút bol nakoniec schválený Národnou radou ako medzinárodná zmluva s prednosťou pred zákonom.^{178, 179} JUDr. Kundera má za to, že Slovenská republika nevenovala problematike ratifikácie Štatútu dostatočnú pozornosť. Na dané téma neprebehla žiadna významná rozprava a časové rozpätie medzi prejednaním ratifikácie a konečnou ratifikáciou prezidentom republiky neprekročilo viac ako 5 mesiacov.

Slovenská republika nakoniec ratifikovala Štatút 8.apríla 2002, kedy návrh podpísal vtedajší prezident Rudolf Schuster. Slovenská republika sa tak stala 65. štátom, ktorý uznal jurisdikciu MTS.¹⁸⁰

---

¹⁷⁸ KANDERA, Jozef. Referát na téma: „Slovenské skúsenosti s ratifikáciou a implementáciou Štatútu Medzinárodného trestného súdu“. Prednesené na seminári: „Problémy implementácie Statutu Medzinárodného trestného súdu do právneho rádu“, Praha, 8.6.2004, uvedené v : *Problémy implementácie Statutu Medzinárodného trestného súdu do právneho rádu*. Praha: C.H. Beck, 2004. s. 67.

¹⁷⁹ Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, článok 7 odsek 5: „Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom stanoveným zákonom, majú prednosť pre zákonmi.“

¹⁸⁰ Neznámy autor. *Za ratifikáciu štatútu Medzinárodného tribunálu* (online). Amnesty.sk, 2002 (cit. 31.8.2010). Dostupné na < <http://www.amnesty.sk/kampane/102/za-ratifikaciu-statutu-medzinarodneho-tribunalu->>.

7. Štáty v opozícii proti MTS

V tejto, poslednej kapitole mojej diplomovej práce, by som rada pre zaujímavosť poukázala na námietky štátov, ktoré stále nie sú zmluvnými stranami Štatútu MTS, a vzhľadom na obsah týchto ich námietok, sa ani nedá predpokladať že by sa nimi v najbližších rokoch stali.

Izraelské námietky – Izraelské námietky voči Štatútu sa týkajú predovšetkým článku 8 odseku 2 písmena b) (viii) Štatútu, ktoré stanovuje, že: *„Iné prípady závažného porušenia zákonov a obyčajou platných v medzinárodných ozbrojených konfliktoch v existujúcom rámci medzinárodného práva, predovšetkým nasledujúce činy...(viii) okupačnou silou uskutočnené priame alebo nepriame presídlenia časti jej vlastného civilného obyvateľstva na okupované územie, alebo čiastočná či úplná deportácia či presídlenie obyvateľstva okupovaného územia vo vnútri, alebo z vonku tohto územia“*. Keby totiž Izrael prijal Štatút MTS, znamenalo by to, že aktivity uskutočňované na jeho území budú posudzované ako „vojnové zločiny“.¹⁸¹

Izrael sa rovnako bojí trestného stíhania izraelských vojakov za údajné zločiny, ktorých sa dopustili behom ofenzívy v pásme Gazy, alebo členov vlády, ktorí túto politiku podporujú. Za toto potrestanie sa zasadzujú palestínske skupiny, ktoré mimo iné obviňujú Izrael z použitia bieleho fosforu v husto obývaných oblastiach pásma Gazy.^{182,183} Izrael sa ďalej obáva politických tlakov a nestrannosti MTS. Ostáva teda naďalej jedným zo štátov, ktoré samotný vznik MTS sprvu horlivo podporovali, následne ale neratifikovali. Stanovisko Izraela je také, že Izrael bude pozorne sledovať vývoj MTS a jeho Štatút ratifikuje až v okamihu, keď sa MTS ukáže byť skutočne nezávislým.

Námietky Číny – Čína, rovnako ako **Lýbia** sa obáva tlaku na dodržiavanie ľudských práv. Jej hlavnou námietkou však je, že Štatút MTS výrazne zasahuje do právomocí panovníka, preto je pre ňu jeho ratifikáciu neprípustná.¹⁸⁴

Námietky USA – Ako som už uviedla v prvých kapitolách mojej diplomovej práce, rámec jurisdikcie MTS zahrňuje mimo iné aj právomoc postihu zločinov spáchaných na

---

¹⁸¹ Encyklopedie. *Mezinárodní trestní soud* (online). navajo.cz, (cit. 10.8.2010). Dostupné na: <<http://mezinarodni-trestni-soud.navajo.cz/>>.

¹⁸² Biely fosfor je toxická látka, ktorá môže vyvolať popálenie kože a poškodiť pečeň, srdce a ľadviny. Jeho použitie nezakazuje žiadna medzinárodná zmluva, avšak podľa Protokolu III. Konvencie o konvenčných zbraniach z roku 1980 nesmie byť použitý proti civilnému obyvateľstvu alebo proti vojenským silám rozmiestneným medzi civilným obyvateľstvom.

¹⁸³ Neznámy autor. *Žalobci zkoumají, jak dostat Izrael před soud za válečné zločiny* (online). iDNES.cz, 2.2.2009 (cit. 10.8.2010). Dostupné na: <http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?c=A090202_191724_zahranicni_stf>.

¹⁸⁴ Encyklopedie. *Mezinárodní trestní soud* (online). navajo.cz, (cit. 10.8.2010). Dostupné na: <<http://mezinarodni-trestni-soud.navajo.cz/>>.

výsostnom území štátu a to bez ohľadu na príslušnosť jeho páchatel'a (princíp teritoriality). Práve prípad teritoriálnej trestnej jurisdikcie vytvára okruh problémov, ktoré spôsobujú nezaujím USA o účasť na zmluve o zriadení MTS. USA nemôžu túto situáciu riešiť ani inštitútom výhrad, nakoľko článok 120 Štatútu akékoľvek výhrady vylučuje.¹⁸⁵

USA sa obávajú toho, že by ich občania, najmä teda príslušníci amerických ozbrojených síl, mohli podliehať jurisdikcii MTS, a to bez súhlasu ich domovského štátu, hoc aj vyjadreného *ad hoc*. Vo svojej doterajšej praxi totiž USA stále sprevádzali pobyt svojich jednotiek na cudzom území príslušnou zmluvou o vyňatí z teritoriálnej trestnej jurisdikcie štátu ich aktuálneho umiestnenia na tam zriadenej (prepožičanej) vojenskej základni. Prípadné porušenia kogentných noriem humanitárneho práva, ktorých sa príslušníci amerických ozbrojených síl v čase vojnového konfliktu dopustili, potom Spojené štáty trestne postihovali podľa svojich národných zákonov.

Ustanovením stáleho MTS sa však Spojené štáty ocitli v pre nich novej a neznámej situácii. Na základe princípu teritoriálnej jurisdikcie, by bol totiž MTS povolaný vykonať trestný postih aj voči americkým štátnym príslušníkom. Spojené štáty aj v tomto prípade požadovali imunitu. Požiadavka USA stálej imunity bola však odmietnutá.¹⁸⁶

Námietky Zimbabwe – Zimbabwe sa čo sa námietok týka pridáva na stranu štátov, ktoré neveria v nezávislosť a nestrannosť MTS a obávajú sa, alebo sa skôr odvolávajú na spolitizovanie MTS a na vykonštruované obžaloby, ako to uviedli aj v prípade prezidenta Roberta Mugabeho, ktorého odmietli vydať k potrestaniu MTS a to z toho dôvodu, že obvinenia sú podstrčené a že všetko je len snaha štátov zdiskreditovať a pošpiniť osobu prezidenta.¹⁸⁷

---

¹⁸⁵ Štatút Medzinárodného trestného súdu, Článok 120 :“*K tomuto Štatútu nemôžu byť učené žiadne výhrady*“.

¹⁸⁶ ČEPELKA, ŠTURMA: *Mezinárodní právo veřejné...*, Op. Cit. pod 21, s. 790-791.

¹⁸⁷ Encyklopedie. *Mezinárodní trestní soud* (online). navajo.cz, (cit. 10.8.2010). Dostupné na: <<http://mezinarodni-trestni-soud.navajo.cz/>>.

8. Záver

„Skončili sa časy, keď sme mohli hovoriť „mier verzus spravodlivosť“ alebo vnímať ich vo vzájomnej opozícii. Medzi mier a spravodlivosť musí najskôr vstúpiť čosi iné – zmierenie, odpustenie a náprava sociálnej štruktúry. Toto sú služobníci mieru a spravodlivosti. Nemáme inú možnosť ako presadzovať ich spoločne ruka v ruke. Staré časy beztretnosti sú preč. Na tomto mieste, pomaly ale isto, stávame sa svedkami zrodu nového veku zodpovednosti.“ Toto sú slová generálneho tajomníka OSN, Ban Ki-moona, ktoré predniesol v rámci revíznej konferencie Rímskeho štatútu MTS, konanej v ugandskej Kampale.

Medzinárodný trestný súd nevznikal ľahko. Predstavuje jeden z míľnikov ľudstva na jeho dlhej a ťažkej ceste od opakujúcich sa recidív barbarstiev, ku stále vyspelejšej civilizovanosti.¹⁸⁸ Trvalo dlho kým sa podarilo zjednotiť štáty a vypracovať dokument, s ktorého obsahom sú štáty ochotné súhlasiť a pripojiť tak k nemu svoj podpis. Štatút Medzinárodného trestného súdu je výsledkom dlhoročných vyjednávaní, snahy štátov o vytvorenie inštitúcie, ktorá by ako nezávislá a nestranná plnohodnotne fungovala medzi ostatnými nezávislými a nestrannými medzinárodnými inštitúciami, a ktorá by dokázala vysielat' jasný signál všetkým extrémistom a páchatel'om trestných činov medzinárodného charakteru.

Táto snaha bola nakoniec korunovaná úspechom. Tento úspech potvrdzuje aj skutočnosť, že medzi stranami Štatútu nachádzame aj také krajiny, ako sú Nemecko alebo Japonsko, teda veľmoci, ktorých čelní predstavitelia boli pred viac ako šesťdesiatimi rokmi za zločiny, ktoré teraz spadajú pod jurisdikciu Medzinárodného trestného súdu súdení a odsúdení. Tieto štáty pripojením svojho podpisu dali najavo, že na základe svojich predchádzajúcich skúseností majú v inštitút medzinárodnej trestnej justície obecné, ale predovšetkým k Medzinárodnému trestnému súdu, plnú dôveru.

Rímsky štatút, prijatý vo forme mnohostrannej zmluvy je kompromisom, výsledkom mnohých rokovaní, ktorý v sebe zahŕňa skutočne len ťažko zlučiteľné záujmy, ktorými sú nezávislosť Medzinárodného trestného súdu a suverenita štátov, ktorá sa prejavuje práve v princípe komplementarity Medzinárodného trestného súdu.

Medzinárodný trestný súd je založený na princípe komplementarity vo vzťahu k národným trestným jurisdikciám štátov, ktoré musia dať k výkonu jurisdikcie

---

¹⁸⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. Znovu k navrhovanej ratifikácii Rímskeho štatútu Českou republikou. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 22, s. 809.

Medzinárodného trestného súdu svoj súhlas, a to buď vopred tým, že Štatút MTS ratifikujú, alebo následne, v tom ktorom konkrétnom prípade. K tomu, aby bol Medzinárodný trestný súd prípustný stíhať a následne aj potrestať páchatel'ov najzávažnejších zločinov, musia byť splnené mnohé kritériá, z ktorých ani jedno nesmie byť opomenuté. Jednak musí byť bez akýchkoľvek pochybností dokázané, že štát, ktorého prvotnou povinnosťou bolo viesť trestné stíhanie, vyšetrovanie a vykonať následné potrestanie páchatel'ov zločinov spadajúcich do jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu tak neučinil (z akéhokoľvek dôvodu), alebo nebol schopný tak urobiť, rovnako aj v prípade, keď štát verejne prehlasuje, že viedol zákonný proces proti páchatel'ovi, ale následne je Súdom preukázané, že podniknuté kroky nevyhovujú požiadavkám uvedeným v Štatúte. Aby mohol Medzinárodný trestný súd vykonávať jurisdikciu a byť prípustný ku konaniu, nestačí aby bol spáchaný akýkoľvek trestný čin. Daný čin musí mať určitú závažnosť, pretože Medzinárodný trestný súd môže vykonávať jurisdikciu len nad najzávažnejšími zločini, ktorými je dotknuté spoločenstvo ako celok, ktoré ohrozujú mier, bezpečnosť a blaho sveta.

Medzinárodný trestný súd je stály medzinárodný trestný orgán, ktorý stíha a trestá páchatel'ov najzávažnejších zločinov podľa medzinárodného práva, teda ako sa uvádza v článku 5 Štatútu, zločinov genocídy, zločinov proti ľudskosti, vojnových zločinov a od 11.6.2010, kedy bol na revíznej konferencii Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu prijatý Dodatok k Štatútu, aj zločinu agresie. Z časového hľadiska spadajú do jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu až zločiny spáchané po vstupe Štatútu v platnosť, t.j. po 1.7.2002. Ako som už uviedla, medzinárodný trestný súd môže stíhať len tie zločiny, ktoré boli spáchané na území zmluvnej strany, alebo ktorých sa dopustí štátny príslušník zmluvnej strany.

Do dnešného dňa sa k Rímskemu štatútu pripojilo 111 štátov, čo tvorí viac ako polovicu všetkých štátov sveta. Medzinárodný trestný súd v týchto dňoch disponuje jurisdikciou už aj na území celej Európskej únie a Južnej Ameriky. Ruská federácia štatút podpísala, ale neratifikovala. USA ho podpísali, ale neskôr nie len že Štatút neratifikovali, ale dokonca odvolali svoj podpis. Aj napriek tomu, že Medzinárodný trestný súd nie je podporovaný všetkými vplyvnými štátmi, na medzinárodnej scéne si získal pevné postavenie, čo dokazuje aj skutočnosť, že Medzinárodný trestný súd momentálne vyšetroje 4 prípady, navyše Kancelária žalobcu skúma množstvo ďalších podmetov a situácií v rôznych častiach sveta a rozhoduje, či vyšetrovanie zahájí, alebo nie.

Česká republika s ratifikáciou Štatútu dlho váhala. Dôvodom však nebol fakt, že by Česká republika nehájila rovnaké hodnoty - stíhať a následne potrestať páchatel'ov

najzávažnejších zločinov, ochrana ľudských práv, boj proti beztrestnosti, ale obava, že ratifikáciou Štatútu môže dôjsť k oslabeniu jej suverenity. Rovnako panovala obava rozporu medzi Štatútom a ústavným poriadkom ČR. Euronovela Ústavy z roku 2001 (ústavný zákon č. 395/2001 Sb.) tento problém vyriešila, keďže zaviedla novú kategóriu medzinárodných zmlúv, tzv. integračné zmluvy podľa článku 10a Ústavy. Tie sa tešia rovnakej právnej sile ako ústavné zákony a prípadný stret medzi týmito dvoma typmi prameňov je možné riešiť pomocou obecných princípov *legis posterioris a legis specialis*. Ratifikácii Štatútu tak nevyžadovala zmenu právneho poriadku Českej republiky.¹⁸⁹ Nakoniec sa aj Česká republika pridala k zmluvným stranám Štatútu, a spolu s ďalšími 110timi štátmi sveta prispieva k ukončeniu beztrestnosti páchatel'ov najzávažnejších medzinárodných trestných činov.

Medzinárodný trestný súd má pred sebou ešte mnoho výziev. Jednou z nich je určite to, aby sa zmluvnými stranami Štatútu stali krajiny, ako India, USA, Čína. Rovnako bude musieť Medzinárodný trestný súd vynaložiť všetko úsilie na to, aby aj naďalej ostal politicky nezávislou medzinárodnou inštitúciou.

Prínos Medzinárodného trestného súdu je jednoznačný a neodškriepiteľný. Jeho existencia je výsledkom snahy a vôle medzinárodného spoločenstva ak nie predísť, tak aspoň potrestať vinníkov trestných činov, ktoré si zaslúžia odsúdenie ako medzinárodným spoločenstvom, tak každým z nás.¹⁹⁰

---

¹⁸⁹ Neznámy autor (Aktualita). Ratifikace statutu Mezinárodního trestního soudu opět na stole. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 11, s. 11.

¹⁹⁰ COLLÁK, Jozef. Stály Medzinárodný trestný súd. In ŠIRICOVÁ, Ľubica (ed). *Zborník príspevkov zo študentského sympózia konaného dňa 16. apríla 2010 na právnickém fakulte UPJŠ v Košiciach*. Košice: EQUILIBRIA, s.r.o., 2010, s. 177.

9. Zoznam použitých zdrojov

Literatúra:

- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C.H.Beck, 2008. 840 s.
- COLLÁK, Jozef. Stály Medzinárodný trestný súd. In ŠIRICOVÁ, Ľubica (ed). *Zborník príspevkov zo študentského sympózia konaného dňa 16. apríla 2010 na právnickém fakulte UPJŠ v Košiciach*. Košice: EQUILIBRIA, s.r.o., 2010. 208 s.
- DAVID, Vladislav, SLADKÝ, Pavel, ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*. Praha: Leges, 2008. 427 s.
- DIXON, Martin. *Textbook on International Law*. New York: Oxford University Press Inc., 2007. 372 s.
- EL ZEIDY, Mohamed M. *The Principle of Komplementarity in International Criminal Law*. The Hague: Martinu Nijhoff Publisher, 2008. 324 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2007. 896 s.
- KANDERA, Jozef. Referát na téma: „Slovenské skúsenosti s ratifikáciou a implementáciou Štatútu Medzinárodného trestného súdu“. Prednesené na seminári: „Problémy implementace Statutu Medzinárodného trestného soudu do právního řádu“, Praha, 8.6.2004, uvedené v : *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu*. Praha: C.H. Beck, 2004. 112 s.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 552 s.
- RAZESBERGER, Florian. *The International Criminal Court – The Principle of Komplementarity*. Germany: Peter Lang GmbH, 2006. 201 s.
- ŠTURMA, Pavel. *Historie a charakter Mezinárodního trestního soudu*. Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu, Sborník příspěvků ze semináře pořádaného českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo. Praha: C.H.Beck, 2004. 254 s.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. 311 s.

Články:

- ANDERSEN, Erik André. The International Military Tribunals in Nuremberg and Tokyo – Epoch-making and standard-setting, yet with different effectiveness. In RYNGAERT, Cedric (ed). *The Effectiveness of International Criminal Justice*. Belgium: Intersentia Publisher, 2009. s. 3-26.
- BÍLKOVÁ, Veronika, ŠTURMA, Pavel. Konkuroující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů. *Právník*, 2009, roč. 147, č. 12, s. 1281-1313.
- HEIKKILA, Mikaela. The Balanced scorecard of International Criminal Tribunals. In RYNGAERT, Cedric (ed). *The Effectiveness of International Criminal Justice*. Belgium: Intersentia Publisher, 2009. s. 27-54.
- ČEPELKA, Čestmír. Mezinárodní trestní soudnictví. *Právník*, 1999, roč. 138, č. 10, s. 897-916.
- DAVID, Vladislav. Jednotlivec v mezinárodním právu, zejména se zřetelem na jeho mezinárodní trestní odpovědnost. *Mezinárodní a srovnávací revue*, 2003, č. 7, s. 46-57.
- DAVID, Vladislav. Zásada komplementarity neoslabuje státní suverenitu. *Trestněprávní revue*, 2005, roč. 4, č. 6, s. 141-144.
- KRATOCHVÍL, Jan. Římský statut Mezinárodního trestního soudu není v rozporu s ústavou. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 15, s. 537-543.
- LUKÁŠEK, Libor. Mezinárodní trestní soud – historický vývoj, současný stav a stručný rozbor jeho statutu. *Právník*, 1999, roč. 138, č. 12, s. 1140-1160.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu Českou republikou. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 22, s. 803-809.
- Neznámý autor (Aktualita). Ratifikace statutu Mezinárodního trestního soudu opět na stole. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 11, s. 11.
- Neznámý autor. Advancing Steadily Toward Universal Ratification. *The Monitor – Journal of the Coalition for the International Criminal Court*, 2009/2010, č. 39, s. 1-20.
- PIPEK, Jiří. Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a princip ne bis in idem. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 2, s. 1255-1266.
- POPENKOVÁ, Monika. Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu mezinárodního trestního soudu. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 5, s. 555-585.
- ROBINSON, D. Defining „Crimes against humanity“ at the Rome Conference. *The American Journal of International Law*, 1999, vol. 93, No. 9, s. 40-53.
- SVAČEK, Ondřej. Odpovědnost nadřízeného v mezinárodním právu trestním, její implementace a vnitrostátní aplikace. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 11, s. 1211-1235.
- ŠTURMA, Pavel. Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právní rozhledy*, 1999, č. 1, s. 8-14.

Články online:

- DYER, Gwynne. *Mezinárodní trestní soud vznikl přes odpor USA* (online). Informační centrum OSN v Praze, 1998 (cit. 31.8. 2010). Dostupné na <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=563>>.
- JUKL, Marek. *Čím je mezinárodní trestní soud?* (online). Stránky ČČK, 2003, aktualizované 2009. Dostupné na: <<http://www.cervenkykriz.eu/cz/mezinarsoud.aspx>>.

- ZAVALA, Osvaldo. *The Crime of Agression* (online). Coalition for the International Criminal Court, 2010. Dostupné na: <<http://www.iccnw.org/?mod=aggression>>.
- BÍLKOVÁ, Veronika. *V roli unijního solitéra? Česká republika a Mezinárodní trestní soud* (online). cervenykriz.eu, listopad 2007. Dostupné na: <<http://www.cervenykriz.eu/cz/mezinarsoud/vbilkova2007MTS.pdf>>.
- KOPAL, Jiří. *Mezinárodní spravedlnost očima nevládní organizace* (online). blisty.cz, 26.2.200. Dostupné na <<http://www.blisty.cz/2002/2/27/art9983.html>>.

Právne predpisy vnútroštátne a medzinárodné:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky
- Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu
- Roma Statute of the International Criminal Court

Rozsudky:

- Rozsudok Súdneho tribunálu pre Rwandu zo dňa 2.9.1998, The Prosecutor versus Jean-Paul Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T.

Internetové zdroje:

- www.abz.cz
- www.amnesty.cz
- www.cervenykriz.eu
- www.clovekvtisni.cz
- www.epravo.cz
- www.euroactiv.cz
- www.foreign.gov.sk
- www.iccnw.org
- www.idnes.cz
- www.ihned.cz
- www.klaus.cz
- www.navajo.cz
- www.novinky.cz
- www.ok.cz
- www.osn.cz
- www.portal.gov.cz
- www.poslanci.zeleni.cz
- www.upol.cz

